

ÜNİVERSİTELERDE
LGBTİ+'LARA YÖNELİK
**AYRIMCILIK VE
HAK İHLALLERİ**

2024 YILI RAPORU

  /unikuir
www.unikuir.org
 info@unikuir.org

ÜNİVERSİTELERDE LGBTİ+'LARA YÖNELİK AYRIMCILIK VE HAK İHLALLERİ

2024 YILI RAPORU

Yayına Hazırlayan

Ecem TORAMAN
Mahmut ŞEREN

Yayımlayan

ÜniKuir Derneği
ANKARA, Şubat 2025

Norwegian Embassy
Ankara

Bu yayın Norveç Büyükelçiliği'nin katkısıyla hazırlanmıştır.
Yayının içeriği Norveç Büyükelçiliği'nin resmi görüşlerini yansıtmaz.

Yayımda yer alan bilgi ve görüşlerin sorumluluğu ÜniKuir Derneği'ne aittir.

EUROPEAN
ENDOWMENT FOR DEMOCRACY

Bu yayın European Endowment for Democracy (EED) katkısıyla hazırlanmıştır.
Yayının içeriği European Endowment for Democracy (EED)'nin resmi görüşlerini yansıtmaz.

Yayımda yer alan bilgi ve görüşlerin sorumluluğu ÜniKuir Derneği'ne aittir.

1. GİRİŞ

İÇİNDEKİLER

1	Giriş	3
2.	Raporun Yöntemi	5
3.	Medyada Vaka Takibi: Üniversiteli LGBTİ+'ların Hakları	9
3.1.	Ayrımcı Muameleye ve Şiddete Maruz Bırakılmama Hakkı.....	9
3.2.	İfade Özgürlüğü	13
3.3.	Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü	14
3.4.	Eğitim Hakkı	18
3.5.	Barınma Hakkı	19
3.6.	Kişî Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı	20
4.	ÜniKuir Destek Verileriyle 2024 Yılında Gerçekleşen Ayrımcılık ve Hak İhlalleri	21
5.	Üniversitelerde Ayrımcılık ve Hak İhlali Raporlama Formu Verileri Analizi	27
6.	LGBTİ+ Öğrencilerin Gözünden Üniversitelerde 2024 Yılı	33
6.1.	Ayrımcı Muameleye ve Şiddete Maruz Bırakılmama Hakkı	35
6.2.	İfade Özgürlüğü	38
6.3.	Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü	41
6.6.	Beslenme Hakkı	47
6.7.	Sağlığa Erişim Hakkı	48
7.	Özet Bulgular ve Son Söz	51

ÜniKuir Derneği olarak 2022 yılında başladığımız, üniversitelerde LGBTİ+'ların maruz bırakıldığı hak ihlallerini ve ayrımcılığı raporlama faaliyetini 2024 yılında da sürdürdük. Bu raporda yer alan hak ihlallerinin ve ayrımcılığın buzdağının görünen kısmı bile olmadığını biliyoruz. Üniversiteli LGBTİ+'ların maruz bırakıldıkları, yaşanan hak ihlalleri ve ayrımcılıkların her biri, altında yatan sebepler dolayısıyla tam olarak görünür olamamaktadır. Ancak yine de bu raporun, bir yıl içerisinde yaşananlara dair genel bir resim çizdiğini düşünmekteyiz.

Bu rapor, 2024 yılında üniversitelerde gerçekleşen LGBTİ+'lara yönelik hak ihlallerinin, hak temelli bir bakışla izlenmesini amaçlamaktadır. Bütünlüklü bir çerçeve sunmak amacıyla haberlere yansıyan hak ihlallerinin vaka izlemesini dahil ettiğimiz bu çalışmada, vaka izlemesine ek olarak ÜniKuir Derneği'ne gelen destek başvurularında tespit edilen ihlalleri ve ayrımcılıkları da rapora dahil ettik. Raporun hak savunucularının, sivil toplum örgütlerinin ve karar alıcıların çalışmalarına katkı sunmasını diliyoruz.

ÜniKuir Derneği olarak üniversiteli LGBTİ+'ların haklarına ve maruz bırakıldıkları ayrımcılıklara dair hak temelli izleme çalışmalarımıza, sadece LGBTİ+'lar için değil, her bileşen için daha güvenli kampüs atmosferi bulunan özgür üniversiteler ve üniversitelerde eşit haklara erişim imkanları için devam edeceğiz.

Bu süreçte, raporlamalarımıza, savunuculuk çalışmalarımıza katkı sunan, görüşlerini paylaşan, dayanışmamıza dahil olan ve cesaretleriyle bize ilham veren tüm LGBTİ+'lara yürekten teşekkür ederiz.

İyi okumalar dileriz!

2. RAPORUN YÖNTEMİ

Üniversitelerde yaşanan hak ihlalleri ve ayrımcılıkları nasıl raporlayabileceğimizi planlarken üzerine en çok düşündüğümüz konulardan biri, hangi veri toplama yöntemini kullanacağımız olmuştur. Gösterge temelli izlemeyi merkeze aldığımız Üniversitelerde LGBTİ+ Hakları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği izlemesini desteklemek, yıllar içindeki gelişmeleri sunabilmek ve bu gelişmeler ışığında savunuculuk faaliyetlerimizi gerçekleştirmek için bu raporda metodolojik olarak vaka temelli karma izleme gerçekleştirmeye karar verdik. Temel karma analiz yöntemlerinden yakınsak tasarım, farklı kişilerden gelen verilerin sonuç temelli strateji ile entegre edilmesi şeklinde kullanılmıştır. Bu nedenle farklı veri toplama araçlarından çıktılarını benzer başlıklarda sunmaya gayret gösterdik. Vaka olarak LGBTİ+'ların üniversitelerde maruz bırakıldıkları hak ihlalleri ve ayrımcılıkları çerçeveleyen izleme çalışmasına kaynak olacak veriler için nitel ve nicel veri toplama biçimlerinden faydalandık. Nitel verileri medyaya yansıyan vakaların takibi ve odak grup görüşmeleri, nicel verileri ise ÜniKuir Derneği'nin sağladığı hukuki ve akademik destek verileri ile Ocak 2024'te 1 yıl boyunca erişime açık kalan Üniversitelerde Ayrımcılık ve Hak İhlali Raporlama Formu üzerinden sağladık. Vaka takibinde yer alan ihlalleri ise ÜniKuir Derneği'nin destek verilerinde ve forma gelen yanıtlar üzerinden elde edilen verilere dahil etmedik.

Siyasal Katılım ve Savunuculuk Programı'nın politika belirleme ve savunuculuk materyali üretebilme amacıyla medyaya yansıyan vakalar kapsamında yürüttüğü vaka takibi derlemesinde, üniversiteleri ve LGBTİ+ öğrencileri merkeze alan hak ihlallerini raporladık. Vaka analizi için üniversiteli topluluklar ve genç LGBTİ+'ların dijital medyada gündeme getirdiği vakalar incelendiğinde bunları 6 başlık altında topladık: Ayrımcı Muameleye ve Şiddete Maruz Bırakılmama Hakkı, İfade Özgürlüğü, Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü, Eğitim Hakkı, Barınma Hakkı, Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı. Ayrımcı muameleye ve şiddete maruz bırakılmama hakkı başlığı altında üniversite yönetiminin veya mensuplarının eylemlerinden LGBTİ+'ların bireysel ya da

toplular olarak etkilendiği vakaları; ifade özgürlüğü başlığı altında tehdit ve baskı ile LGBTİ+'ların düşüncelerini oluşturmaları ve yayması hakkına müdahale eden vakaları; örgütlenme ve toplanma özgürlüğü başlığı altında LGBTİ+ öğrenci toplulukları, aktivistler ve destekleyicilere yönelik hedef gösterme, engelleme ve baskı kurma içeren vakaları derledik.

Söz konusu LGBTİ+'lar olduğunda olayın haber niteliği taşımadığının düşünülmesi ya da önemsenmemesi, olayı yaşayan kişilerin başvuru mekanizmalarını bilmemesi ya da çözümsüz kalacağı düşüncesiyle vakayı kamusalılaştırmaması veya olayı yaşayan kişilerin kimliğinin ifşa edilerek yaşanan olayın başka ihlal ve ayrımcılıklara sebep olabileceği endişesi gibi pek çok sebep temelinde medyaya yansımaya şiddet ve ayrımcılık vakalarının olduğu bilinen bir gerçektir. Bu noktada haberlere yansımaya ancak bizim sahadaki çalışmalarımız dolayısıyla haberdar olduğumuz vakalarda hak sahipleriyle odak görüşmeleri gerçekleştirdik. Ankara, İstanbul ve Trabzon'da bulunan 6 üniversiteden¹ 8 öğrenciyle gerçekleştirdiğimiz odak grup görüşmelerinde kampüslerdeki etkinlik düzenleme süreçleri; disiplin soruşturmaları ve caydırıcı uygulamalar; sağlık hizmetleri, yönetmelikler ve uygulamalar; akademik ilişkiler ve içerikler; üniversite mensuplarıyla etkileşimler; toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun fiziksel alanların eksikliği; yurtlarda yaşanan ayrımcılık; vegan/vejetaryen menülerdeki eksiklikler; siyasi ve toplumsal gelişmelerin etkileri ve çevrim içi platformlarda karşılaşılan nefret söylemleri ile ilgili deneyimlerle alakalı sorular yöneltilmiştir. Yaklaşık 2,5 saat süren odak grup görüşmesi, yüksek kalitede bir ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiş ve sonrasında deşifre edilmiştir. Elde edilen veri, MAXQDA 24 programı ile tematik analize tabi tutulmuş ve analiz sürecinde öne çıkan kodlar ve temalar sistematik bir şekilde belirlenmiştir. Verinin geçerlik ve güvenilirliğini artırmak adına Creswell'in (2013) önerdiği şekilde uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu yöntem, hem süreçteki bilimsel yaklaşımı hem de sahadaki gerçek deneyimlere dayalı hak temelli bakış açısını harmanlamayı hedeflemiştir.

¹ Bilkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, TED Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi.

Üniversitelerde LGBTİ+'lara yönelik hak ihlallerine ve LGBTİ+'ların maruz bırakıldıkları ayrımcılık ve şiddete dair verilere, şikayet mekanizmalarının yetersizliği, işlevsizliği veya hak sahiplerinin çekinceleri gibi çeşitli sebepler dolayısıyla erişilemediği düşünüldüğünde; LGBTİ+ derneklerinin öznel ile temasları ve danışanlara sunduğu destek mekanizmalarının sağladığı veriler yaşanan ihlaller konusunda, bize medyaya yansıyan haberlerden ya da devlet kurumlarının yayınladığı ancak LGBTİ+'ların görünür olmadığı verilerden daha geniş bir çerçeve sunmaktadır. Bu yüzden ÜniKuir Derneği'nin sunduğu destek hizmetleri ve hak sahiplerinin bildirimlerini de veri kaynağı olarak kullandık. Bu noktada 2024 yılı boyunca ÜniKuir Derneği'ne yapılan hukuki destek başvurularından yalnızca üniversitelerde gerçekleşen değil, üniversiteli LGBTİ+'lara yönelik gerçekleşen tüm hak ihlali ve ayrımcılık vakalarını derledik. Hak ihlali ve ayrımcılık içeren 102 vakayı "IBM SPSS Version 25" programı aracılığıyla analiz ettik.

Son olarak Ocak 2024 tarihinde erişime açtığımız formu kullanarak Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Çanakkale, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Mersin, Muğla ve Trabzon'da bulunan toplam 21 farklı üniversiteden 39 bildirilen hak ihlalinin raporlama imkanını bulabildik. Gerçekleşen ihlallerle ilgili yanıtları MAXQDA 24 programı aracılığıyla analiz ettik. Analiz sonucunda, üniversitelerde gerçekleşen ihlalleri 7 başlıkta topladık. Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır: (1) Ayrımcı Muameleye ve Şiddete Maruz Bırakılmama Hakkı, (2) İfade Özgürlüğü, (3) Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü, (4) Eğitim Hakkı, (5) Barınma Hakkı, (6) Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı ve (7) Beslenme Hakkı. Form aracılığı ile elde edilen verilerde ayrıca ihlali kimin gerçekleştirdiği, şikayet yapıp yapılmadığı ve hak sahiplerinin şikayette bulunmama sebeplerine dair bulgulara ulaştık.

3. MEDYADA VAKA TAKİBİ: ÜNİVERSİTELi LGBTİ+'LARIN HAKLARI

Siyasal Katılım ve Savunuculuk Programı'nın politika belirleme ve savunuculuk materyali üretebilme amacıyla medyaya yansıyan vakalar kapsamında yürüttüğü vaka takibi derlemesinde, üniversiteleri ve LGBTİ+ öğrencileri merkeze alan hak ihlallerini raporladık. Vaka analizi için üniversiteli topluluklarla genç LGBTİ+'ların dijital medyada gündeme getirdiği vakaları inceledik ve bunları 6 başlık altında topladık: Ayrımcı muameleye maruz bırakılmama hakkı, ifade özgürlüğü, örgütlenme ve toplanma özgürlüğü, eğitim hakkı, barınma hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı.

3.1. Ayrımcı Muameleye ve Şiddete Maruz Bırakılmama Hakkı

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. maddesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesinde ve daha birçok uluslararası hukuki belgede ayrımcılık yasağı yer almaktadır. Bu norma göre kişilere kimlikleri, özellikleri, tercihleri, durumları veya düşünceleri nedeniyle ayrımcılık yapılamaz. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığı, yalnızca Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin (İstanbul Sözleşmesi) 4. maddesinde açıkça yer almaktadır. Kaldı ki Sözleşme, Türkiye'deki gerici ve faşist siyasi hareketler tarafından bu nedenle hedef gösterilmiş ve 20 Mart 2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı kararı ile Türkiye sözleşmeden çekilmiştir. Cumhurbaşkanı kararının iptali için Danıştay'da açılan dava reddedilmiş ve bu karar kesinleşmiştir². Ancak bu durum, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği (CYCK) temelli ayrımcılık yapılmasının meşru ve hukuka uygun olduğu anlamına gelmeyecektir. Günümüz koşullarında CYCK temelli ayrımcılığa karşı anayasal ve yasal düzeyde koruma sağlanmasının,

2 <https://ekmekvegul.net/gundem/danistay-idari-dava-daireleri-kurulu-istanbul-sozlesmesinden-cekilme-kararini-hukuka-uygun-buldu>

hukuk devletinin pozitif yükümlülüklerinden biri olduğuna şüphe yoktur. Fakat bu koruma sağlanmamış olsa bile ayrımcılık yasağının doğası gereği ve ayrımcılık yasağını düzenleyen maddelerde yer alan “ve benzeri”, “diğer statüler” gibi ifadelerin CYCK temelli ayrımcılığı da kapsadığı kabul görmektedir³. 2024 yılı üniversiteli LGBTİ+’ların kamu otoritelerinin uygulamaları neticesinde çeşitli biçimlerde ayrımcılığa uğradığı bir yıl olmuştur.

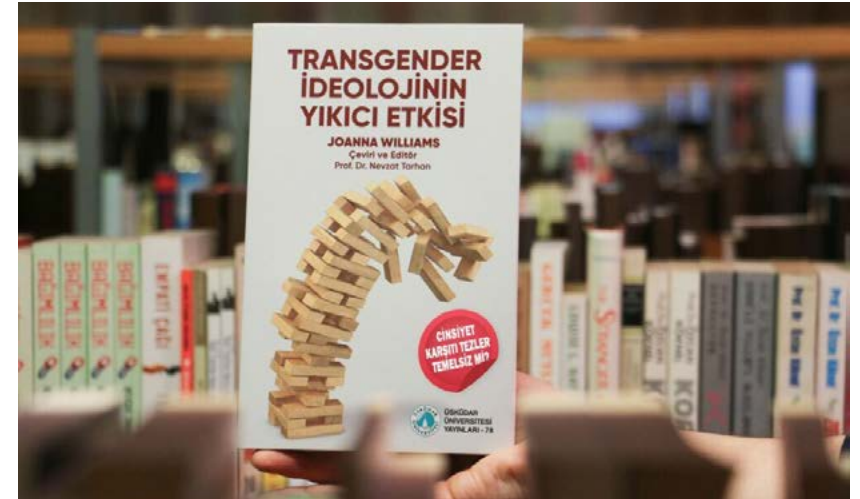
Son yıllarda olduğu gibi tıp fakültelerinden yeni mezun hekimlerin mezuniyet töreni ritüeli olan hekimlik andında “cinsel yönelim” sansürü devam etmektedir. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesinde Hekimlik Andı’nda “cinsiyet ve cinsel yönelim” ibaresi kaldırılmış, “onur” yerine “namus” kelimesi kullanılmıştır. Öğrenciler, metnin okunması sırasında sessiz kalarak yönetimi protesto etmiştir⁴. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesinin mezuniyet töreninde de “cinsel yönelim” ifadesi kaldırılmıştır⁵. Ordu Üniversitesinde yaşanan sansüre öğrenciler sessiz kalmayarak metnin ilgili bölümünde “cinsel yönelim” ibaresini kendileri okumuştur. Yönetim bunun üzerine öğrencilere “ceza olarak” törenin ardından yapılacak kokteyli iptal etmiş ve salonu boşaltmıştır⁶. Tüm bunlar olurken, Türk Tabipleri Birliği ise üniversitelerin tıp fakültesi dekanlarına gönderdiği yazıda hekimlik andında değişiklik yapmanın etik ihlal ve disiplin suçu olduğunu açıklamıştır⁷.

Üniversitelerde LGBTİ+ haklarını içeren akademik çalışmalar günden güne azalırken ve baskı altındayken, üniversiteler LGBTİ+

- 3 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 2013/2928 Başvuru Numaralı ve 18/10/2017 tarihli kararı; BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (2013), Herkes Eşit ve Özgür Doğar: Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği, http://www.ohchr.org/Documents/Publications/BornFreeAndEqual_Turkish.pdf; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımcılıkla Mücadelede Alınacak Önlemlere İlişkin Üye Devlete Yönelik Tavsiye Kararı (2010), <https://rm.coe.int/168047f2a6>.
- 4 https://artigercek.com/guncel/hekimlik-andina-sansur-cinsiyet-ve-cinsel-yonelim-ibaresi-kaldirildi-308018h#google_vignette
- 5 <https://x.com/gazeteyolculuk/status/1804829041054146717>
- 6 https://www.birgun.net/haber/ogrenciler-sansure-inat-hipokrat-yemini-ni-okudu-dekan-yardimcisi-salonu-bosalttirdi-540644#google_vignette
- 7 https://www.ttb.org.tr/haber_goster.php?Guid=4e-b29f80-1e70-11ef-8028-d6698b7c9e93

karşıtı çalışmalara ev sahipliği yapmaya devam etmektedir. Çalıştay kapsamında yapılan konuşmalarda LGBTİ+’ların hedef alındığı “Büyükşehirde Aile Olmak” başlıklı çalışmaya İstanbul Ticaret Üniversitesi ev sahipliği yapmıştır. Çalışmaya üniversite rektörünün yanı sıra Aile ve Sosyal Hizmetler Bakan Yardımcısı, İstanbul Valisi, bazı milletvekilleri de katılmıştır⁸. Gaziantep Üniversitesinde, “LGBT propagandası” gerekçesiyle konser iptal edilirken aynı üniversitede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin desteğiyle LGBTİ+ karşıtı İstanbul Aile Vakfı tarafından II. Uluslararası Aile Sempozyumu düzenlenmiştir⁹.

Türkiye’de LGBTİ+fobiye üniversite kaynakları ve imkânları ile yeniden üretmek yaygın bir durum haline gelmektedir. Üsküdar Üniversitesi Rektörü ve Psikiyatrist Prof. Dr. Nevzat Tarhan’ın çeviri ve editörlüğünü üstlendiği, İngiliz yazar Joanna Williams’ın “Transgender İdeolojinin Yıkıcı Etkisi” adlı kitabı, Üsküdar Üniversitesi Yayınları tarafından basılmıştır¹⁰. Tarhan, “Bu konuda susmak vebaldir. Çeşitli lobilerin ve çıkarların baskısı ile susmak, bilimsel ve vicdani duruşa uygun düşmezdi.” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

- 8 <https://www.yenisafak.com/hayat/istanbulda-buyuksehirde-aile-olmak-calistayi-lgbt-dayatmasinin-yasaklanmasini-bekliyoruz-4660381>
- 9 <https://x.com/unikuir/status/1790273577419182476?s=46&t=BugTd7BpJw2m-KEa18L9XGQ>
- 10 <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/43688/transgender-ideolojinin-yikici-etkisi-kita-bi-turkceye-cevrildi>

Türk-Alman Üniversitesi öğretim üyesi Taceddin Kutay, katıldığı Youtube yayınında “Kamusal alandaki ibnelik misyonerliğinin sınırı olmalı” sözlerini kullanmıştır. Kutay, daha önce sosyal medya hesaplarında eşcinselliğin sapkınlık olduğunu söyleyerek 24 Nisan 2020 günü nefret içerikli hutbe yayınlayan Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş’a olan desteği nedeniyle eleştirilmiştir¹¹.

Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesinin, cinsiyet uyum süreci ameliyatlarını yapan araştırma hastanelerinden birine sahip olma durumu ve bu ameliyatlara onay veren hekimler, hükümet yanlısı medyada hedef gösterilmiştir. Bu yayın organları trans ameliyatlarının cinayet olduğunu iddia etmiş ve bu ameliyatların yasaklanmasını talep etmiştir. Oysa cinsiyet uyum süreçlerine ilişkin tıbbi, psiko-sosyal ve hukuki uygulamalar yasal olup çeşitli yasal düzenlemelere dayanılarak yürütülmektedir¹².

Bu yılın Eylül ayında da son yıllarda olduğu gibi aile yürüyüşü adı altında nefret yürüyüşleri düzenlenmiştir. İstanbul’da düzenlenen

11 <https://www.unikuir.org/haberler/akademisyen-taceddin-kutay-kamusal-alanda-ki-ibnelik-misyonerliginin-siniri-olmalı-21-04-2024>

12 <https://www.akasyam.com/omude-cinsiyet-degistirme-ameliyatlarina-hayir-196955/> ; <https://www.yeniakit.com.tr/haber/1998den-beri-devlet-universitesinde-cinsiyet-iptali-ameliyati-omu-trans-ussu-olmus-1906219.html>

nefret mitingi için Üsküdar Üniversitesinin internet sitesinde geçen yıl olduğu gibi destek mesajı yayınlanmıştır¹³.

3.2. İfade Özgürlüğü

İfade özgürlüğü; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 19. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 26 ve devamı maddelerinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 10. maddesinde ve daha birçok uluslararası hukuki belgede yer almaktadır. İfade özgürlüğüne yönelik müdahaleler, tıpkı diğer temel hak ve özgürlükler gibi demokratik bir toplumda sadece kanunla öngörülmesi, meşru bir amaç taşıması ve ölçülü olması halinde hukukidir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatları uyarınca nefrete ve şiddete teşvik etmeyen, şiddet eylemlerini meşru göstermeyen, kimlikleri nedeniyle toplumsal grupları aşağılamayan beyanlar ifade özgürlüğü kapsamındadır¹⁴. Ancak LGBTI+’ların ifade özgürlüğüne yönelik hak ihlallerinin gerekçesiz ve ölçüsüz olduğu, keyfi bir şekilde uygulandığı, ayrımcı saik taşıdığı, dolayısıyla hukuka aykırı olduğu görülmektedir. 2024 yılında da önceki yıllarda gerçekleşen ifade özgürlüğü ihlallerine benzer vakalar yaşanmıştır. Kampüslerde ve kamusal alanda gökkuşağı bayrağına ve gökkuşağı bayrağı taşıyan kişilere haksız müdahalelerde bulunulmuştur.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi mezuniyet töreninde, mezunlardan biri sahneye gökkuşağı bayrağıyla çıkmıştır. Bu sırada izleyicilerden bazıları destek verirken, bazıları ise mezuna yönelik saldırgan söylemlerde bulunmuştur. Bu kişiler, diğer öğrencilerin ve katılımcıların tepkisiyle dışarı çıkarılmıştır. Sivil polisler, sahneden inen mezundan bayrağı kaldırmasını talep etmiştir¹⁵.

13 <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/56875/istanbulda-lgbt-propagandasina-karsi-bu-yuk-aile-bulusmasi-sessiz-yuruyusle-tamamlandi>

14 Bkz. Vejdeland ve Diğerleri v. İsveç kararı, 9 Şubat 2012; Norwood v. Birleşik Krallık kararı, 16 Kasım 2004.

15 <https://www.unikuir.org/haberler/sanlatan-bir-mezuniyet-msgsu-ve-gokkusa-gi-25-09-2024>

Boğaziçi Üniversitesi oryantasyon günlerinde, Rektörlük tarafından kapatılan Boğaziçi LGBTİA+ Öğrenci Kulübü ile dayanışmak için stantlarına gökkuşağı bayrağı asan diğer öğrenci kulüpleri, özel güvenlik görevlilerinin baskısıyla karşılaşmıştır. Rektörlük yetkilileri, gökkuşağı bayrakları kaldırılmazsa stantların kapatılacağını söylemiştir. Ayrıca özel güvenlik görevlileri, haksız biçimde bazı bayraklara el koymuştur¹⁶.

3.3. Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü

Örgütlenme ve toplanma özgürlüğü; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 20. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 33 ve devamı maddelerinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesinde ve daha birçok uluslararası hukuki belgede yer almaktadır. Esasında farklı biçimlerde hak kullanımlarını ifade eden bu iki özgürlüğü, hukuki belgelerde genellikle aynı madde içerisinde düzenlenmesi ve amacının benzer olması nedeniyle bir arada topladık. 2024 yılında da önceki yıllarda olduğu gibi üniversitelerdeki LGBTİ+ örgütlenmelerinin faaliyetleri engellenmiş, LGBTİ+ öğrenci kulüplerinin tüzel kişilikleri tanınmamış veya tanınsa dahi baskı altında faaliyet yürütmeye

¹⁶ <https://www.unikuir.org/haberler/bogazici-nde-lgbti-dayanismasina-tehdit-24-09-2024>

zorlanmışlardır, ayrıca öğrenci kulüpleri iktidar yanlısı gruplar ve medya tarafından hedef alınmıştır.

Geçtiğimiz yıl Ege Üniversitesinin LGBTİ+ Öğrenci Topluluğu Lavender'in, resmi topluluk olma amacıyla gerekli prosedürü tamamlayarak Ege Üniversitesi Rektörlüğü Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığına yaptığı başvurunun olumsuz sonuçlanması neticesinde İzmir İdare Mahkemesi nezdinde idari işlemin iptali davası açılmıştır. İzmir 8. İdare Mahkemesi "idari işlemin belirtilen topluluk açısından subjektif nitelik taşımadığı ve idarenin takdir yetkisi kapsamında bulunduğu" gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulsa da İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdare Dava Dairesi de istinaf talebini reddederek ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Böylece, Lavender'in resmi statüsünü kazanmasını ve Ege Üniversitesindeki LGBTİ+'ların örgütlenme özgürlüğünü engelleyen uygulamalara karşı yargı yolları etkisiz kalmıştır.

Boğaziçi Üniversitesinde örgütlenen öğrenci kulüpleri ve Öğrenci Temsilciliği Kurulu tarafından yapılan bir basın açıklamasında sinema kulübünün etkinliklerine yönelik sansür uygulamasının devam ettiği ve üniversite yönetiminin, hedef gösterilen ve rektörlük kararıyla kapatılan Boğaziçi Üniversitesi LGBTİA+ Öğrenci Kulübü'ne verilen desteğin son verilmesini istediğini duyurmuştur. Üniversite yönetimi, sosyal medya hesaplarında Boğaziçi Üniversitesi LGBTİA+ Öğrenci Kulübü'ne destek olmak amacıyla "BÜLGBTİA+" ibaresini ekleyen öğrenci kulüplerinden bu ibareyi kaldırmalarını talep etmiştir. Öğrenci kulüpleri, bunu yapmamaları halinde sosyal medya hesaplarının kapatılacağı yönünde tehdit edilmiştir¹⁷.

İstanbul Üniversitesinde öğrenim gören kadın ve LGBTİ+ öğrenciler, yaklaşan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü için kampüslerinde bir yürüyüş düzenlemek istemiştir. Fen-Edebiyat Fakültesi'nden çıkıp Beyazıt Anaparkı'ya doğru yürümek isteyen

¹⁷ <https://kaosgl.org/haber/bogazici-nde-lgbtia-kulubu-nu-kapatmak-yetmedi-sosyal-medyadan-da-silmek-istiyorlar>

öğrenciler, polis müdahalesiyle karşılaşmıştır ve fakülte binasından çıkan öğrencilere saldıran polis, bazı öğrencileri gözaltına almak için ölçülü olmayan biçimde şiddet kullanmıştır. Polis, yürüyüş sırasında taşınan pankartta LGBTİ+ ifadelerinin yer alması nedeniyle müdahalede bulunduğunu açıkça ifade etmiştir¹⁸.

Bu yılın Ekim ayında Türkiye gündeminin en önemli başlıklarından biri kadın cinayetleri olmuş ve birçok üniversitede kadın cinayetlerini protesto etmek için eylemler düzenlenmiştir. Koç Üniversitesinde düzenlenen basın açıklamasına, bir grup atılan sloganların "terör yanlısı" olduğu gerekçesiyle fiziksel olarak saldırmıştır. Ayrıca hükümet yanlısı medya "Koç Üniversitesi'nde LGBT'liler 'Kadın Cinayetleri Eylemi' adı altında PKK propagandası yaptı" başlığıyla hak savunucularını hedef almıştır¹⁹.

Anadolu Üniversitesi, Eskişehir Onur Yürüyüşü'nde gözaltına alınan üniversite öğrencileri hakkında mahkemeye ilginç bir evrak göndermiştir. Üniversite, mahkemeye yazdığı yazıda gözaltına alınan öğrencilerin "öğrencilik statüsünün devam edip etmediğini" sormuştur. Oysa mahkemenin bu konuda bir yetkisi ya da bu sorunun hukuki süreçle bir ilgisi bulunmamaktadır. Bilindiği üzere, bir öğrenciye tek başına herhangi bir konuda gözaltı işleminin uygulanmış olmasının, o öğrencinin eğitim hakkından yararlanamayacağı sonucunu doğuracak hiçbir hukuki düzenleme yoktur²⁰.

Harran Üniversitesi Tıp Öğrencileri Birliğinin yılbaşında düzenlemek istediği "cinsiyetsiz hediye çekilişi" kentteki gerici gruplar tarafından hedef gösterildiği için iptal edilmek zorunda kalmıştır²¹.

18 <https://www.gercekgundem.com/guncel/istanbul-universitesi-ogrencilerine-polis-saldirisi-8-mart-icin-yuruyus-yapmak-isteyen-cok-sayida-kisi-gozaltina-alindi-mudahale-sebebi-dovizde-lgbt-yazmasi-453618>

19 https://www.internethaber.com/koc-universitesinde-lgbtliler-kadin-cinayetleri-eylemi-adi-altinda-pkk-propagandasi-yapti-2378229y.htm?utm_medium=referral&utm_source=gazeteoku

20 <https://kaosgl.org/haber/anadolu-universitesi-onur-yuruyusunde-gozaltina-alinan-ogrencilerin-egitim-hayatina-devam-edip-edemeyecegini-mahkemeye-sordu>

21 <https://ilkha.com/guncel/sanliurfa-da-cinsel-sapkinlik-programi-tepkiler-sonrasi-iptal-oldu-433764>

"Dolu Kadehi Ters Tut" isimli müzik grubu, Gaziantep Üniversitesinde ve Çukurova Üniversitesinde vereceği konser öncesinde, LGBTİ+ haklarına destek veren sanatçılar olmaları nedeniyle sosyal medyada hedef gösterilmiştir. Yeniden Refah Partisi Gençlik Kolları Başkanı'nın ve Gaziantep Aile Platformu üyelerinin de aralarında olduğu birçok kişi konserin iptal edilmesini talep etmiştir. Bu nedenle konserler Gaziantep'te iptal edilirken Adana'da ise başka bir yerde yapılmak zorunda kalmıştır²². Ayrıca bundan güç bulan İzmir Aile Platformu da aynı grubun İzmir'deki konserinin yasaklanması için valiliğe dilekçe vermiştir²³. Böylece baskı politikaları yalnızca LGBTİ+'lar için uygulanmakla kalmamakta ve LGBTİ+'lara toplum önünde destek verilmesinin de önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

LGBTİ+ hareketinin görünürlüğünün önemli bir parçası olan kampüslerdeki Onur Yürüyüşleri ve Onur Ayı Etkinliklerinin bu yıl arttığı söylenebilir. Özetle, 4 üniversitede Onur Ayı Etkinliklerinin yanı sıra Onur Yürüyüşü de yapılmaya çalışılmıştır. Bunlar; Bilkent Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Sabancı Üniversitesidir. Bu üniversitelerin

22 <https://www.unikuir.org/haberler/daha-once-sahnedelgbitbayragi-acan-grubun-universite-konseri-iptal-edildi-07-05-2024>

23 <https://www.aydinlik.com.tr/haber/lgbt-bayragi-acan-grup-izmirde-istenmiyor-471791>

üçünde onur yürüyüşü yapılabilmektedir. Diğerinde ise polis ve özel güvenlik müdahalesi altında olmak üzere onur yürüyüşü yerine basın açıklaması yapılmıştır. Onur Ayı etkinlikleri ise bu yıl 10 farklı üniversitenin LGBTİ+ öğrenci topluluğu tarafından planlanmıştır. Bunlar; Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Kadir Has Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, TED Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesidir. Önceki yılın aksine onur haftası etkinlikleri polis müdahalesi ve gözaltı işlemi olmadan gerçekleşebilmiştir. Ancak öğrenci toplulukları bunu elde edebilmek için etkinliği kamusal alanda ve sosyal medya hesaplarında duyurmama, kampüsün dışarısına taşıma, etkinlik lokasyonunu açıkça paylaşmama, etkinliklerde LGBTİ+ bayrakları ve diğer görünürlük materyallerini bulundurmama gibi önlemler almak zorunda kalmıştır. Çeşitli biçimlerde hak ihlallerine maruz bırakılma korkusu nedeniyle bu önlemler alınmak zorunda kalmıştır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için ÜniKuir'in Kampüslerde Onur Ayı 2024 Yılı Raporu'na göz atılması önerilir.

3.4. Eğitim Hakkı

Eğitim hakkı; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. maddelerinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 1 No'lu Protokol'ün 2. maddesinde ve daha birçok uluslararası belgede yer almaktadır. 2006 yılında Endonezya'nın Yogyakarta kentinde insan hakları uzmanlarının yaptığı toplantı sonucunda ortaya çıkan ve 2017 yılında genişletilen Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği, Cinsiyet İfadesi ve Cinsiyet Özellikleri ile İlişkili Olarak Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Uygulanmasına Dair Yogyakarta İlkeleri'nin²⁴ 16. maddesinde LGBTİ+'ların eğitim hakkı yer almıştır. Madde içerisinde müfredat, eğitimciler, okul ortamı, katılım, disiplin, erişilebilirlik gibi pek çok konuya değinilmiş ve devletler açısından on ayrı yükümlülük yer almıştır. Türkiye ise bu standartlara uymaktan hayli uzaktır.

24 <https://kaosgldernegi.org/images/library/yogyakarta-web.pdf>

Cumhurbaşkanı Erdoğan, LGBTİ+'ları birçok beyanında sistematik biçimde "sapkın akımlar" ve benzeri ifadelerle hedef almaktadır. Bunlardan biri de 2024-2025 Akademik Yılı Açılış Töreni'nde yaptığı konuşmada yaşanmıştır. Erdoğan, "gençlerin sapkın akımlardan korumak için çalışacaklarını" belirtmiştir²⁵.

3.5. Barınma Hakkı

Barınma hakkı, çoğunlukla İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 25. maddesinde ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 11. maddesinde düzenlenen "yeterli yaşam standardına sahip olma hakkı" ile ilişkili olarak değerlendirilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 57. maddesinde ise konut hakkı düzenlenmektedir. Üniversite öğrencileri için barınma hakkı, eğitim hakkından yararlanabilme durumunu doğrudan etkilemektedir²⁶. Üniversite öğrencileri için ücretsiz, erişilebilir, güvenli, sosyal ve yeterli yurt ve konut imkanlarının yaratılması devletin sorumluluğudur.

Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin 20 No'lu Genel Yorumu'nda barınma, sağlık ve eğitim gibi sosyal haklara eşit erişimin sağlanabilmesi için uluslararası sözleşmelerde yer alan ayrımcılık yasağının cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığını da kapsadığı ifade edilmektedir. Ülkemizde LGBTİ+ öğrencilerin yurtlarda güvenli bir şekilde barınabilmesini güvence altına alan yasal düzenlemeler ve politikalar bulunmamaktadır²⁷. Aksine, LGBTİ+ öğrenciler yurtlarda birçok hak ihlaline uğramaktadır. Örneğin, Mersin'de Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Kredi Yurtlar Kurumu yurdunda kalan bir öğrencinin, yurttan LGBTİ+ kimliği nedeniyle uzaklaştırılmak istendiği basına yansımıştır. Yaşadıklarını anlatan üniversiteli, "genel ahlak bahane edilerek yurttan atılmaya çalışıldım ve akabinde yurttan ayrıldım" ifadelerini kullanmıştır.

25 <https://bianet.org/haber/erdogan-dan-erkek-siddetine-gerekce-sapkin-akimlar-uyusturucu-illeti-alkol-belasi-300529>

26 Bkz. Eğitim Hakkı Raporu, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 2010 ile Gençlik ve Barınma Raporu, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği, 2016.

27 LGBTİ+'ların da dahil olduğu toplumsal grupların barınma hakkına erişimini engelleyen uygulamalara ilişkin mevzuat ve politikalar geliştirilmesine yönelik Birleşmiş Milletler organları tarafından verilen tavsiyeler için bkz. A/76/408 <https://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/76/408&Lang=E>

3.6. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı

Anayasa'nın 19. maddesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesinde ve Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 9. maddesinde düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, bireylerin keyfi olarak gözaltına alınmasının, tutuklanmasının ya da diğer biçimlerde özgürlüklerinden mahrum bırakılmasının yasaklanmasını ve kişinin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı durumlarda birtakım hukuki güvencelere sahip olmasını ifade eder.

Türkiye'nin hak savunuculuğu tarihinin çeşitli dönemlerinde hak savunucularının yasal olmayan alıkonulmalara veya zorla kaybetmele maruz bırakıldığı bilinmektedir. Bunun bir örneği, bu yıl içerisinde üniversiteli bir LGBTİ+ hak savunucusuna dönük olarak yaşanmıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Direnişin Renkleri isimli LGBTİ+ örgütü, sosyal medya hesaplarından yaptığı basın açıklamasında bir üyelerinin polis tarafından hukuki bir süreç olmadığı ve yetkili makamlar tarafından bir karar verilmediği halde 4 saat süreyle alıkonulduğunu duyurmuştur. Ayrıca kişinin, polisler tarafından psikolojik şiddete ve tehdide maruz bırakıldığı ifade edilmiştir²⁸.

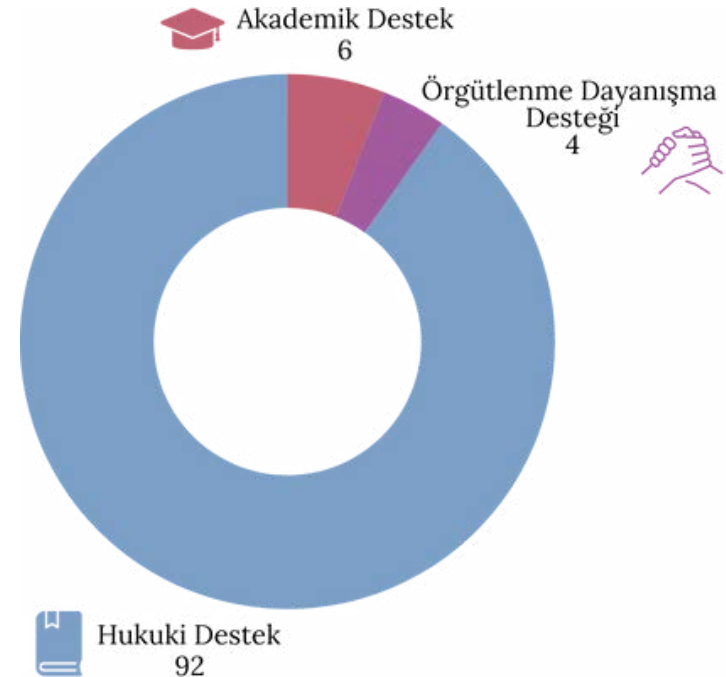

28 <https://www.instagram.com/p/C5-sM4sgac-/?igsh=MWdpMzh2cXp2MWwzbow==>

4. ÜNİKUIR DESTEK VERİLERİYLE 2024 YILINDA GERÇEKLEŞEN AYRIMCILIK VE HAK İHLALLERİ

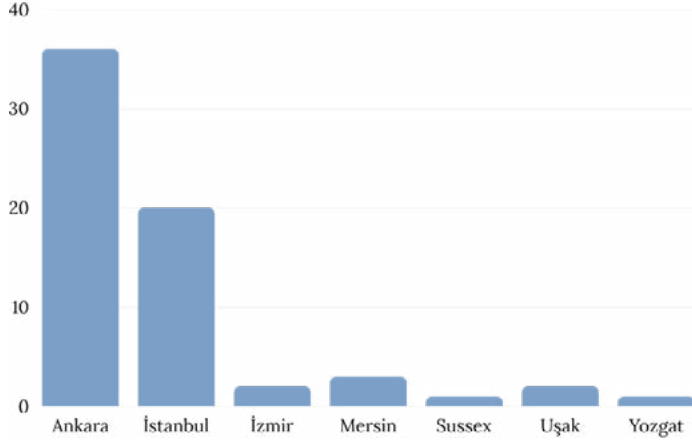
Ocak 2024 ve Aralık 2024 ayları arasında ÜniKuir Derneği'ne yapılan 161 hukuki destek başvurusunun 92'si; 15 topluluk güçlendirme desteği başvurusunun 4'ü, 152 akademik destek başvurusunun 6'sı olmak üzere toplam 102 başvuru üniversitelerde LGBTİ+'lara yönelik hak ihlali ve ayrımcılık içermektedir.

Şekil 1. Hak İhlali İçeren Destek Başvurularının Dağılımı

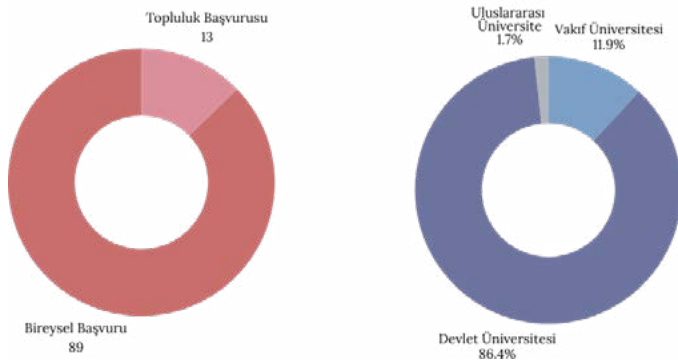
102 başvuru sırasıyla en çok Ankara ve İstanbul'dan gelmiştir. Bu şehirlerin yanı sıra başvuruların alındığı 7 şehrin dağılımı şu şekildedir:

Şekil 2. Destek Verilerinin Şehir Dağılımları

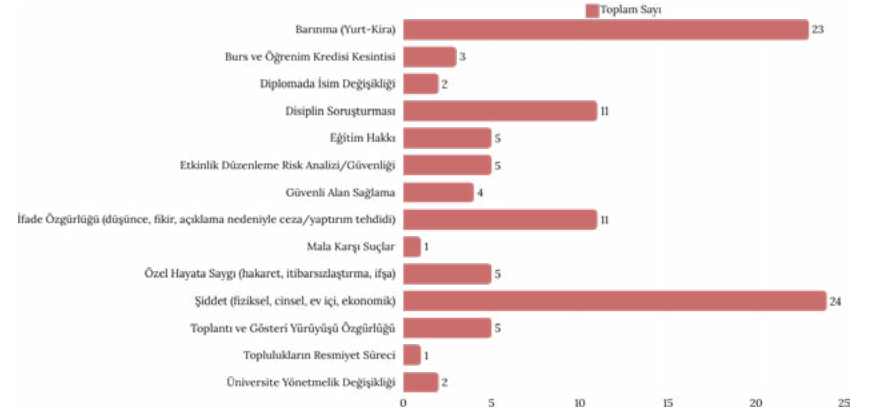
Gelen 102 başvurunun 89'u bireysel başvuru statüsündeyken, 13'ü üniversitelerdeki LGBTİ+ topluluklarından gelmiştir. Raporlanan hak ihlallerinin gerçekleştiği üniversitelerin dağılımına bakıldığında başvuruların %86.4'ü devlet üniversitelerinden, %11.9'u vakıf üniversitelerinden, %1.7'si ise uluslararası üniversiteden alınmıştır.

Şekil 3. Başvuru Türleri ve Üniversite Dağılımları

Ocak 2024 tarihinden itibaren ÜniKuir'e ulaşan destek başvuruları arasında üniversiteli LGBTİ+'lara yönelik hak ihlali ve ayrımcılık içeren konuların dağılımı Şekil 4'te sunulmuştur:

Şekil 4. Başvuruların Konu Dağılımı

Başvurular değerlendirildiğinde LGBTİ+ öğrencilerin, 2024 yılında en çok *Fiziksel, Cinsel, Ev İçi ve Ekonomik Şiddet* (24) ve *Yurt ya da Kirada Barınma* (23) durumlarına dair haklara ve hukuki sürece yönelik destek talep ettiği görülmektedir. Bu destek başvuruları, medya vaka izleme verileriyle de desteklenmektedir.

Üniversiteli LGBTİ+ öğrencilere yönelik fiziksel ve psikolojik saldırılara dair başvurular 2024 döneminde belirgin şekilde artmıştır. Bu şiddet vakalarındaki artışın doğrudan ya da dolaylı olarak, medyada ve siyasette LGBTİ+'ları hedef gösteren nefret söylemlerinin yükselişiyle bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Medyada LGBTİ+'lara yönelik ayrımcı haberler, üniversitelerde gerçekleşen LGBTİ+'ları terörize eden aile çalıştayları, nefret yürüyüşleri, sosyal medya üzerinden yayılan nefret söylemleri ve LGBTİ+'ların kendilerinin, etkinliklerinin hedef gösterilmesi gibi birçok olay bu bağlamda örneklendirilebilir. Aynı zamanda üniversite içerisinde örgütlenme ve dayanışma alanlarının üniversite yönetimleri tarafından kısıtlanması, LGBTİ+ öğrenci topluluklarına yönelik baskılar ve etkinlik yasakları, LGBTİ+

öğrencilerin kolektif mücadele yürütmesini zorlaştırmış ve bireysel olarak maruz kalınan hak ihlallerinin artmasına yol açmıştır.

Artan barınma hakkı ihlali başvurularının da, üniversite yurtlarındaki dışlayıcı uygulamalar, ekonomik kriz ve LGBTİ+'ların konut piyasasında maruz kaldığı ayrımcılıkla doğrudan ilişkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle LGBTİ+ varoluşları nedeniyle öğrencilerin yurtlara kabul edilmemesi, yurtlardan atılması ve ev sahipleri ile kiranın fahiş artışı ya da evden çıkarılması gibi vakalar, 2024 yılında belirgin bir artış göstermiştir. Ekonomik krizin etkisiyle barınma maliyetlerinin yükselmesi, tüm öğrencileri zorlarken LGBTİ+ öğrenciler ek bir ayrımcılıkla karşı karşıya kalmış, güvenli konut bulma konusunda daha fazla engelle karşılaşmıştır. KYK ve özel yurtlarda ayrımcı tutumlar ve LGBTİ+ öğrencilerin kimlikleri nedeniyle barınma hakkından mahrum edilmesi, birçok öğrenciyi güvensiz ve sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmıştır.

Üniversitelerde LGBTİ+ öğrencilerin toplantı, gösteri ve etkinlik özgürlüğü haklarına yönelik ihlaller, 2024 yılında da sistematik şekilde devam etmiştir. Kampüslerde gerçekleşen eylemlerde geçmiş yıllarda sıkça görülen polis müdahalesi ve gözaltılar bu yıl yaşanmasa da hak ihlallerinin ve ayrımcılık deneyimlerinin farklı şekillerde görüldüğünü söylemek mümkündür. Üniversitelerde örgütlenme ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan uygulamalar arasında disiplin soruşturmaları dikkat çekici bir yer tutmaktadır. Destek verilerine göre, disiplin soruşturmalarının önemli bir kısmı gökkuşağı bayrağının görünürlüğü gerekçesiyle açılmıştır. Hukuki ve meşru olmayan bu müdahaleler, üniversitelerde barışçıl savunuculuk faaliyetlerinin ve protesto hakkının kısıtlandığını açıkça göstermektedir. Üniversiteli LGBTİ+ öğrenci topluluklarının resmiyet süreçlerine dair 1, Etkinlik ve Onur Haftası/Yürüyüşü risk analizi/güvenliğine yönelik 5 ihlal raporlanmıştır.

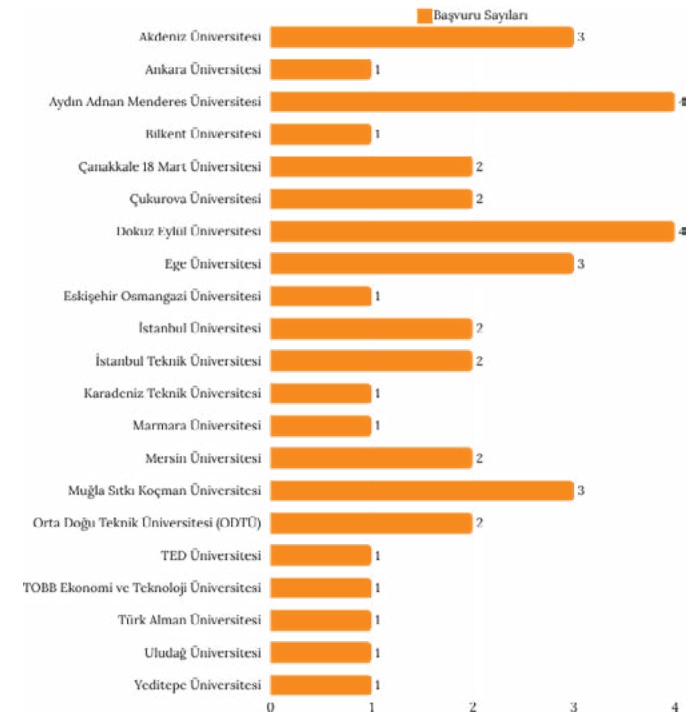
Üniversitelerin LGBTİ+ kapsayıcı politikalardan yoksun oluşu, taciz ve şiddetle mücadeledeki kurumsal eksiklikler, cinsel taciz, şiddet ve mobbing gibi vakaların artmasına neden olmaktadır.

2024 yılında ÜniKuir Destek verilerine göre, özel hayatın gizliliğinin ihlaline dair 5 vaka bildirilmiştir. LGBTİ+ öğrenciler, kişisel verilerin ve şahsi fotoğrafların ifşa süreçleri gibi konularda hukuki destek talep etmiştir. Akademi alanında alınan 6 başvuruda ise akademisyenler tarafından LGBTİ+ öğrencilere yönelik ayrımcılık ve fobik söylem, öğrenci topluluğunun yaşadığı danışman krizi ve öznelerin çalışmalarının güvenli alanlarda yaygınlaştırılması üzerine destek sağlanmıştır. Üniversitelerde diploma yönergelerinin ayrımcı yapısı ise 2024 yılında da devam etmiştir. Diploma yönergelerinde yer alan isim değişikliğinin şerhli gerçekleştirilme uygulaması, özel hayatın gizliliğini ihlal etmekte, LGBTİ+ öğrencilerin resmî belgeler üzerinde kimliklerini tanımlama hakkını elinden almaktadır. Destek verilerindeki 2 başvuran diplomada isim konusunda destek talep etmiştir.

5. ÜNİVERSİTELERDE AYRIMCILIK VE HAK İHLALI RAPORLAMA FORMU VERİLERİ ANALİZİ

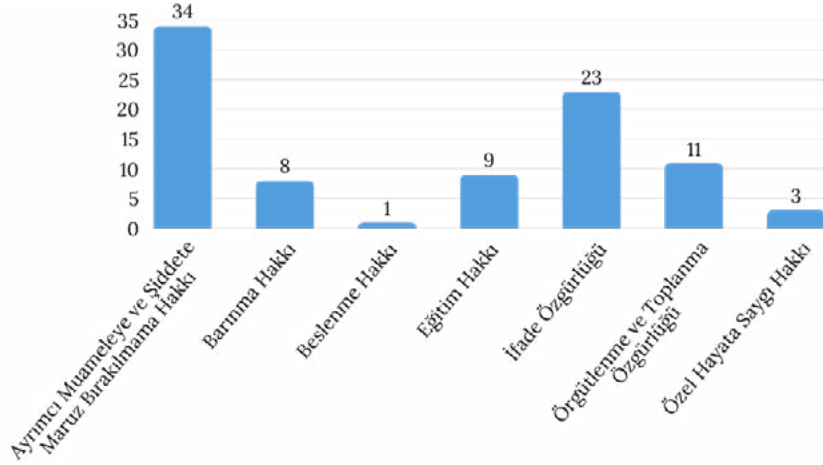
Ocak 2024 tarihinde erişime açılan form üzerinden üniversitelerde LGBTİ+ haklarına dair hak ihlalleri toplanmıştır. Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Çanakkale, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Mersin, Muğla ve Trabzon'da bulunan toplam 21 farklı üniversiteden 39 bildirilen hak ihlalini raporlanmıştır (Şekil 5).

Şekil 5. Hak İhlali Formundaki Başvuru Sayıları ve Üniversite Dağılımları

Bildirimde bulunan 21 üniversitenin 17'si devlet, 4'ü vakıf üniversitesidir.

Şekil 6. Formlarda Bildirilen Hak İhlalleri Dağılımı²⁹

Ayrımcı Muamele ve Şiddete Maruz Bırakılmama Hakkı başlığı altında raporlanan 33 hak ihlaline göre öğrenciler, akademisyenler, üniversite yönetimi ve yurt yönetimi tarafından ayrımcı davranışa ve söyleme; diğer öğrenciler tarafından nefret söylemine, tehdide, sözlü ve psikolojik şiddet davranışına; öğrenciler, özel güvenlik birimleri tarafından takibe ve tacize maruz kaldıklarını ifade etmiştir.

Barınma Hakkı başlığı altında raporlanan 6 hak ihlaline göre öğrenciler, yurtlarda kimliklerinin ifşa edildiğini ve hedef gösterildiklerini ya da ifşa olduğunda yurttan atılma kaygısıyla kimliklerini gizlemek zorunda kaldıklarını, yurt yönetimi tarafından çeşitli yollarla baskıya uğradıklarını, tehdit edildiklerini ve ayrımcı davranışlara maruz bırakıldıklarını ifade etmişlerdir.

²⁹ Formda bildirilen 39 hak ihlali durumu farklı temalarda hak ihlalleri içerdiği için temalardaki ihlal sayıları ile forma bildirilen sayı eşit değildir.

Beslenme Hakkı başlığı altında raporlanan 1 hak ihlaline göre öğrenciler, okullarda yemeklere fiyat pahalılığından ulaşamamakta, ulaşabildiklerinde de vegan menü bulunmamakta ya da besin değeri düşük yemekler menü olarak öğrencilere dayatılmakta olduğu bildirilmiştir.

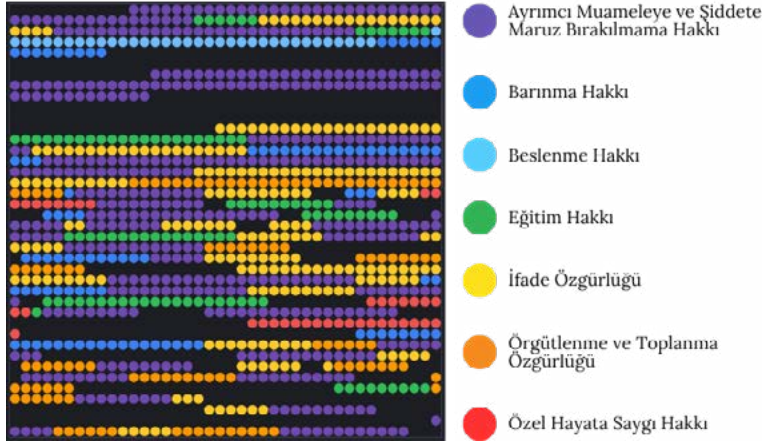
Eğitim Hakkı başlığı altında raporlanan 10 hak ihlaline göre öğrenciler, akademisyenler ve öğrenciler tarafından derslerde LGBTİ+'lara yönelik ayrımcı söylemlerle karşılaştıklarını; tez/araştırma konularının ve içeriklerinin sınırlandırıldığını; diğer öğrenciler tarafından kimliklerinin ifşa edildiğini; üniversite yönetimi tarafından disiplin soruşturması ile tehdit edildiklerini bildirmiştir.

İfade Özgürlüğü başlığı altında raporlanan 29 hak ihlaline göre öğrenciler, cinsiyet kimliklerinin ve/veya cinsel yönelimlerinin ifade aracı olan davranışlar, söylemler ya da gökkuşağı bayrağı gibi araçlar; haklarını savunabilecekleri herhangi bir söylem ya da slogan kullanımı; tez/ödev çalışmalarının konusu ve içeriği gibi birçok sebeple hak ihlaline maruz kaldıklarını bildirmiştir.

Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü başlığı altında raporlanan 9 hak ihlaline göre öğrenciler, LGBTİ+'ların herhangi bir eylem/festival/etkinlik gibi alanlarda bir arada olmasının engellenmesi; LGBTİ+ alanında çalışmalar gerçekleştiren öğrenci topluluklarının etkinliklerinin hedef gösterilmesi; bu topluluklara fiziksel ve dijital saldırılar gerçekleşmesi gibi birçok hak ihlaline maruz kaldıklarını ifade etmiştir.

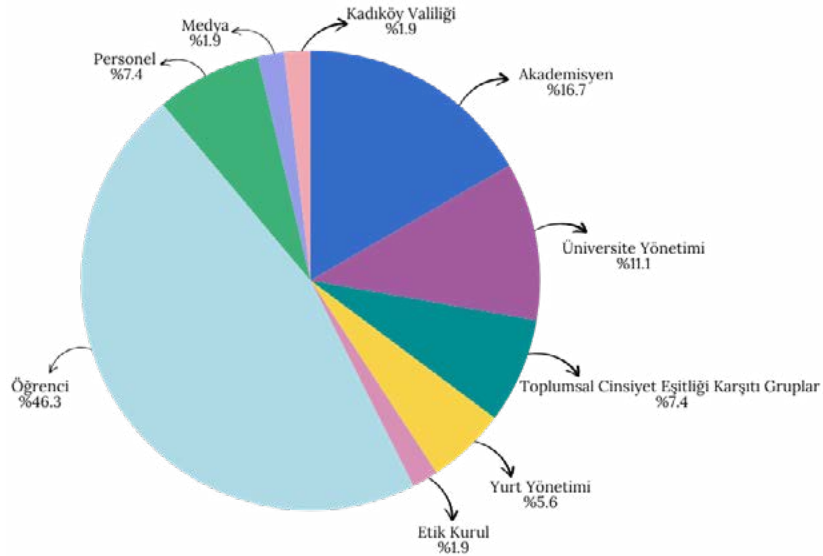
Özel Hayata Saygı Hakkı başlığı altında raporlanan 3 hak ihlaline göre LGBTİ+'ların cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleri, yurtda barındıkları oda ve telefon numaraları başka insanlara ifşa edilmektedir.

İhlallerin aktarımlarda ne sıklıkla ve hangi ihlaller ile yakın bir şekilde gösterildiğine dair analiz çıktısı **Şekil 7**'de sunulmuştur.

İhlallerin üniversitenin hangi mensupları tarafından gerçekleştirildiğine dair bulgular aşağıda verilmiştir (Şekil 8).

Şekil 8. Hak İhlalleri Formu Verilerinde İhlali Gerçekleştiren Mensuplar

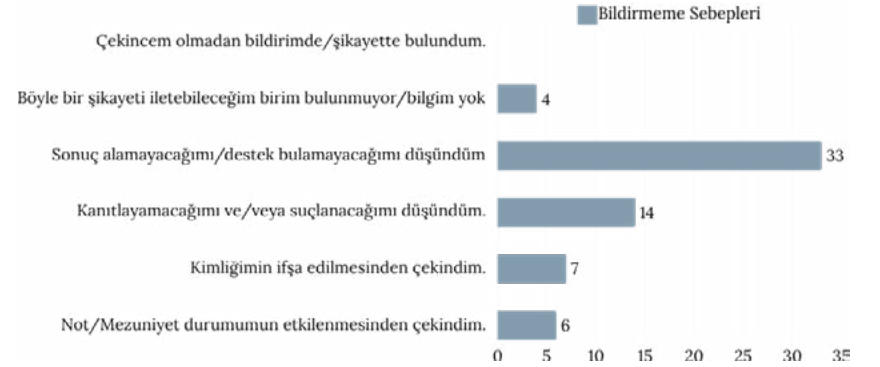

Rapor bağlamında alınan bildirimlerde ihlal konusu, bildirmeme sebebi ya da ihlale neden olan üniversite mensupları kişilerce “çoklu işaretleme” seçeneği ile alınmıştır. 69 bildirimden sağlanan verilere bakıldığında hak ihlallerine neden olan üniversite mensupları ve ilgili kurumlar sırasıyla akademisyen (9), öğrenci (25), üniversite yönetimi (6), toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı gruplar (4), yurt yönetimi (3), etik kurul (1), personel (4) ve üniversite dışından medya (1), Kadıköy Valiliği (1) olarak belirtilmiştir.

Yaşanan ihlallerin bildirilmesine dair sorulan soruya gelen yanıtlarda yalnızca “Hayır, Bildirmedim” seçeneği işaretlenmiştir. Bir başka deyişle, forma gelen 39 bildirimden hiçbirisi yaşadıkları olaya dair üniversitelerine bir bildirimde bulunmamıştır.

Yaşanan ihlallere karşı üniversitelere bir bildirimde bulunulmamasının sebeplerini katılımcılar şu şekilde aktarmıştır (Şekil 9):

Şekil 9. Hak İhlali Form Verileri İhlallerin Bildirilmeme Sebepleri

Üniversitelerde hak ihlallerine ve ayrımcılığa maruz bırakılan LGBTİ+'ların 33'ü sonuç alamayacağını/destek bulamayacağını düşündüğü için bildirim yapmadığını belirtirken; 6'sı not/mezuniyet durumumun etkilenmesinden çekindiğini; 14'ü yaşanan ihlali kanıtlayamayacağını/suçlanacağını düşündüğünü; 7'si kimliğinin ifşa edilmesinden çekindiğini ve 4'ü böyle bir şikâyeti iletebileceği birim bulunmadığını ya da birime dair bir bilgisinin olmadığını

ifade etmiştir. Burada dikkat çeken bulgu ise şikâyet konusu ne olursa olsun üniversitelerdeki LGBTİ+'ların şikâyet etmesine engel olan en büyük sebep, şikâyetlerine dair sonuç alamayacaklarını ve bu süreçte destek bulamayacaklarını düşünmeleridir.

Bu noktada hem yaşanan hak ihlallerinde hem de LGBTİ+'ların şikâyet bildirimini yapmamasında caydırıcı rolü olan yapıların üniversite yönetimleri ve akademisyenler olduğunu söylemek mümkündür. Taciz, mobbing ve şiddet tehdidine maruz bırakılan LGBTİ+'lar şikâyet/bildirimde bulunmama sebepleri olarak üç ana unsuru işaret etmiştir: Sonuç alamayacağını/destek bulamayacağını düşünmek; yaşanan ihlali kanıtlayamayacağını ya da suçlanacağını düşünmek; kimliğin ifşa edilmesinden çekinmek. Üniversite yönetiminin ya da akademisyenlerin sebep olduğu ayrımcılık ve hak ihlallerinde ise not/mezuniyet durumunun etkilenmesinden çekindiği için şikâyet/bildirimde bulunulmaması da öne çıkmaktadır.

6. LGBTİ+ ÖĞRENCİLERİN GÖZÜNDEN ÜNİVERSİTELERDE 2024 YILI

Raporda LGBTİ+ öğrencilerin deneyimlerine de yer vermek amacıyla hak sahipleriyle Aralık ayında odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Ankara, İstanbul ve Trabzon'da bulunan 6 üniversiteden³⁰ 8 öğrenci ile gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinde kampüslerdeki etkinlik düzenleme süreçleri; disiplin soruşturmaları ve caydırıcı uygulamalar; sağlık hizmetleri, yönetmelikler ve uygulamalar; akademik ilişkiler ve içerikler; üniversite mensuplarıyla etkileşimler; toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun fiziksel alanların eksikliği; yurtlarda yaşanan ayrımcılık; vegan/vejetaryen menülerdeki eksiklikler; siyasi ve toplumsal gelişmelerin etkileri ve çevrim içi platformlarda karşılaşılan nefret söylemleri ile ilgili deneyimlere ilişkin sorular yöneltilmiştir.

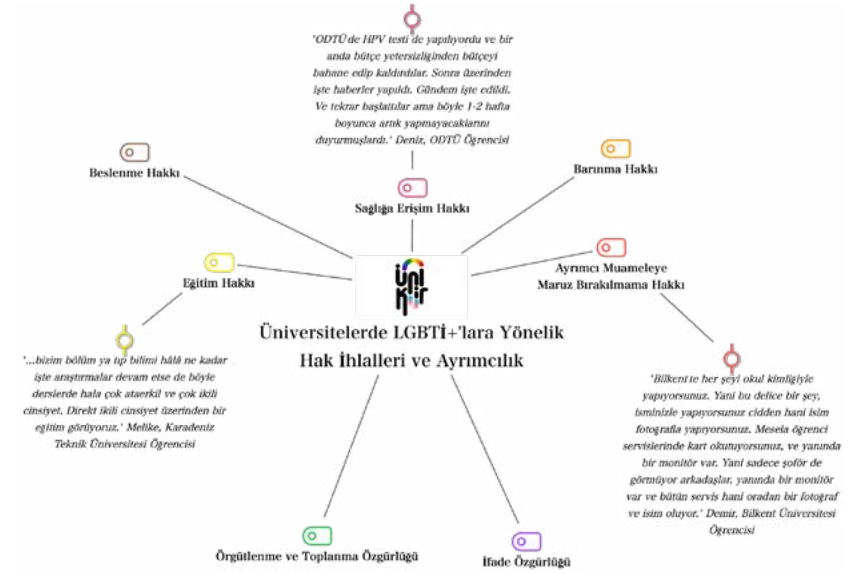
Görüşmelerde katılımcıların sorulara cevapları değerlendirildiğinde, en sık tekrar edilen kelimelerle bir görsel hazırlanmıştır (Şekil 10).³¹

30 Bilkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, TED Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi.

31 En sık kullanılan kelimeler bulutunda, bağlaçlar ve fiiller hariç tutulmuştur.

Gerçekleştirilen analiz sonucunda LGBTİ+ öğrencilerin kampüslerdeki hak ihlalleri ve ayrımcılık deneyimleri 8 ana tema üzerinde birleşmiştir: (1) Ayrımcı Muamele ve Şiddete Maruz Bırakılmama Hakkı, (2) İfade Özgürlüğü, (3) Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü, (4) Eğitim Hakkı, (5) Barınma Hakkı, (6) Beslenme Hakkı ve (7) Sağlığa Erişim Hakkı. Ana temalar ve temaları oluşturan bazı katılımcı ifadeleri Şekil 11’de sunulmuştur. Görüşmeler neticesinde katılımcılardan elde edilen ifadeler doğrudan alıntılar şeklinde bulguların sunumu için kullanılmıştır. Böylece katılımcıların yaşadıkları deneyimleri, bu deneyimleri nasıl algıladıklarını ve ifade ettiklerini göstermek amaçlanmıştır.

6.1. Ayrımcı Muamele ve Şiddete Maruz Bırakılmama Hakkı

Üniversiteli LGBTİ+'ların karşı karşıya kaldığı ayrımcı tutum, davranış ve söylemler, bireylerin ayrımcılığa maruz bırakılmama hakkını ihlal etmektedir. Özellikle öğrenciler, akademisyenler, idari personel ve diğer üniversite çalışanları tarafından kullanılan homofobik, transfobik ve cinsiyetçi söylemler; LGBTİ+ öğrencilerin eğitim, sosyal yaşam ve kişisel güvenlik alanlarındaki haklarını tehdit etmektedir. Bu tür davranışlar, öğrencilerin kampüs hayatında maruz kaldığı görünür ya da dolaylı ayrımcılık pratiklerini de içermektedir. Katılımcıların aktardığı deneyimler, kampüs ortamında var olan sistematik ayrımcılık biçimlerinin artarak sürdüğünü göstermektedir.

“Mezuniyetimin olacağı sene proje dersi alıyorum. Yani işte bitirme projesini tamamladığımız bir ders var. Gayet tüm recommendları (tavsiyeleri) yerine getirdim ve hani o dersten AA almam için

hiçbir sebep yok. Her şeyi vaktinde koydum, her şeyi de düzenli bir şekilde, istediği şekilde tüm instructionlara uygun bir şekilde verdim ve kendimi de az çok biliyorum. Yani kesinlikle AA'lık bir ödevdi. Ha bir de şöyle bir şey de var 3 kişi yapıyoruz bu ödevi bir grup hâlinde ve diğer 2 arkadaşım AA alırken bir tek ben BA alıyorum. Ve benim BA almam neye sebep oluyor? Ortalamam 3.70 olacakken 3.68 de kalıyor ve bu benim bölüm üçüncüsü değil, bölüm dördüncüsü olmama sebep oluyor. Ve ben nişan töreninde sahneye çıkmayacak olan kişi oluyorum... 2 sene eğitim öğretim hayatımda 4 ortalamayla devam ettim. Bu kadar iyi ilerlemişken son dönemde BA verilerek bana üçüncülüğü resmen rob ediliyor. Çalınıyor orada. Ve bu durumdan aşırı rahatsızım. Sonra bunu işte hocalarıma falan söylediğinde gerçekten bunun böyle olabileceğini öğrendiğimde aşırı sinirim bozulmuştu."

-T., TED Üniversitesi Mezunu

“Bizim okul da neredeyse her konuda siyasete girmemek için bin takla atıyor, gerek kadın hakları, gerek LGBTİ+ hakları hakkında. Ama olay ülkücülere gelince nedense bunu siyaset olarak görmüyorlar ve adeta onları destekliyorlar. Sadece bize gelince apolitikler.”

-İ., Yeditepe Üniversitesi Öğrencisi

“Ya bize idare personelden falan herhangi bir şey gelmedi ama aşırı mimmendik zaten ikimiz de. Okula girdiğimiz andan itibaren bütün güvenlik görevlileri böyle dik dik bakıyor. Hep, her an bir şey söyleyecekler gibi.”

-Melisa, Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencisi

Özellikle trans öğrenciler, kimlik uyumsuzluklarından dolayı öğrenci kartı sistemlerinde veya okulun giriş-çıkış süreçlerinde ayrımcılıkla karşılaşabilmektedir. Öğrenci kartlarındaki eski isim ya da cinsiyet bilgileri, servis kullanımı veya kampüs erişimi sırasında rahatsız edici sorgulamalara ve ayrımcı tutumlara sebep olmaktadır.

“Bilkent'te her şeyi okul kimliğiyle yapıyorsunuz... Mesela öğrenci servislerinde kart okutuyorsunuz, yanında bir monitör var ve ben semt servisini bu yüzden kullanamıyorum. Bu yine ekonomik ola-

rak da beni çok kötü etkiliyor. Çünkü o zaman Çayyolu'nda yaşıyordum. Çayyolu'na direkt servis varken Yaşamkent'e ben 2-3 aktarma yapıp gitmek zorunda kalıyordum. Ve kartım çalışmıyor, öğrenciyim dediğimde de baya ikinci seferde böyle artık üstüme falan yürümüştü şoför. İşte kartını çıkart da gel falan diye.”

-Demir, Bilkent Üniversitesi Öğrencisi

“...bizim turnikelerin olduğu işte kapı binası diyeyim oraya, bu senenin başında ekran koydular turnikelerin üstüne ve kartı okuyunca karttaki resim de kocaman o ekranda gözüküyor. Çok ucube bir şey ve anlamadım açıkçası.”

-İ., Yeditepe Üniversitesi Öğrencisi

Mülteci ve göçmen LGBTİ+'lar, hem cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri hem de göçmen/mülteci kimlikleri üzerinden çoklu ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Dil bariyerleri, kültürel önyargılar ve yasal güvencesizlikler, bu öğrencilerin kampüslerde hem ayrımcı muameleye hem de dışlayıcı tutumlara karşı daha savunmasız hale gelmesine neden olmaktadır. Bu durum, özellikle eğitim ve sosyal yaşam alanlarında yaşanan eşitsizlikleri derinleştirmektedir.

“Dil bariyeri gerçekten onları tüm alanlardan düşürüyor. Bu çok zor, zorluyor yani ve bunun çözümünü gerçekten bilmiyorum... Onların sosyalleşebildiği alanlar çok kısıtlı ve kendi aralarında sosyalleşmek zorunda kalıyorlar. Ki maalesef hani Türkiye'nin işte ne bileyim dış politikası vesaire ya birçok farklı sebeplerden, AKP iktidarının oluşturduğu ortam yüzünden uluslararası öğrencilerin büyük bir kısmı muhafazakâr erkek oluyor. Ve bu kişiler çoğu zaman fobik birçok kişi, lubunya olduğu öğrenildikten sonra o işte international student topluluğu onunla iletişimi kesti. Onun hakkında dedi-kodu çıkarttı. İğrenç baktı, iğrenerek baktığı gibi olaylar oldu ve bu onların alanlarını daha da kısıtlıyor. Ne international student için olan topluluklara katılabiliyorlar ne de Türkçe konuşan topluluklara katılabiliyorlar. Bu bence en büyük sorunlardan biri. Bir de dating life üzerinden konuştuk. Ya sifıra düşüyor demek istemiyorum ama gerçekten insanlar sırf Afganistanlı olduğu için ya da işte farklı bir beyaz olmayan bir ülkeden olduğu için onlarla dateleşmiyor. Ve gerçekten bu konuda sıkıntı çektiklerini de belirtiyorlar yani. Yani

buna ne deniyor bilmiyorum ama bu da hem ırkçılık hem de biraz zaten az olan bizim dateleşmemiz üzerinden olan seçenekler mi diyeyim alanlar mı diyeyim onları tamamen dışlıyor.”

-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

6.2. İfade Özgürlüğü

LGBTİ+ öğrencilerin kimliklerini ve düşüncelerini özgürce ifade edebilme hakkı, kampüslerde sıklıkla ihlal edilmektedir. Öğrenciler, cinsel yönelimlerini veya cinsiyet kimliklerini görünür kılmaya çalıştıklarında nefret söylemi, dışlama veya hedef gösterilme gibi olumsuz tutumlarla karşılaşabilmektedir. Örneğin, etkinliklerde/ yürüyüşlerde kullanılan semboller ve bayraklar; bireylerin giyim ve davranışları üzerinden yapılan eleştiriler; ifade özgürlüğüne müdahale niteliği taşımaktadır. Bu durum, bireylerin kendilerini ifade etme alanını daraltırken, kampüs ortamında güvenli alanların eksikliğini de gözler önüne sermektedir.

“...kadın cinayetlerine karşı yapılan o eylem bizim kampüste yapılan ilk eylemdi. Ya 5 kişiden fazla katılım olan ilk eylemdi 20 yıllık tarihte bunu belirtmek istiyorum. Orada açılan pankartlardan birinde lubunya ibaresi geçiyordu. Bu arada okunan metinde de işte Onur Yürüyüşü'nün bahsi vardı, lubunyanın bahsi vardı ama kimse metni dinlemediği için pankartlarda birinde ve arkadaşımız en önde oturuyordu, lubunya ibaresi geçtiği için sosyal medyada çok hedef gösterildik. Bizim okulda ülkücüler ve siyasal islamcılar ayrı ayrı örgütleniyorlar şu esnada, yani bayağı protokol ziyareti falan yapıyorlar okulun hocalarına, onlar sosyal medyada hedef gösterdiler kendi aralarında, eylem planlaması için kurulan gruplarda bunlar terörist falan deyip, böyle söylemler ortaya çıkarıp hiçbir şeyden habersiz o kesimi de böyle 'aa bunlar terörist miymiş' diye böyle bir uzaklaştırdı.”

-İda, Yeditepe Üniversitesi Öğrencisi

“Ya ben sorun çıkarmak istiyorum ve sorun çıkaramıyorum arkadaşlar. Bence bu makul trans olmak zorunda hissetmemle çok alakalı... Yani böyle kimliğimi kullanıyormuş gibi gözükmemek falan hani böyle stresler hissediyorum. Keza transfobi diyeceğim yerde de

böyle hayır değil falan gibi yani özne olmadan yorum yapacaklarını düşündüğüm için ya da başka bir hocayla daha tartışsam artık mimleneceğimi düşündüğüm için ortalamamın düşeceğine kaygılandığım için burslu biri olarak. Yani makul olmayacağını düşünüp hakkımı aramadığım çok çok fazla anı oluyor. Ki ben normalde her yerde sorun çıkarma ihtiyacı hissediyorsam çıkaran biriyim yani. Ama okulda bunu yapamıyorum. O hakkı arayamıyorum.”

-Demir, Bilkent Üniversitesi Öğrencisi

Lubunyanın eylemlerde ve toplumsal hareketlerde de ifade özgürlükleri sıklıkla engellenmeye çalışılmaktadır. Özellikle toplumsal cinsiyeti, cinsiyet kimliklerini ve cinsel yönelimlerini ifade eden semboller, pankartlar ya da kıyafetler üzerinden müdahaleler ve baskılar, bireylerin özgürce kendilerini ifade etme haklarını sınırlandırmaktadır.

“Bu en son yürüyüşte 25 Kasım'da biz bayrak açacaktık yine, bunu konuşurken arkadan işte halkevinde örgütlendiğini bildiğimiz birisi vardı işte. Bize şey dedi bu tek başınıza verebileceğiniz bir karar değil... Ya bizim gerçekten makbul LGBTİ+ dediğimiz hani seslerini çıkarmasınlar, orada oldukları görünsün ama ne bayrak açsınlar, ne slogan atsınlar falan böyle.”

-Melike, Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencisi

“Sonra ben yürüyüşe geldim, ki bir özneyim yani, hem Suriye'de doğmuş hem annesi Lübnanlı hem babaannesi Filistinli biri olarak o yürüyüşe katıldım. Ve elimde sadece "Queer for Palestine" yazan bir pankart vardı. International topluluğun yönetim kurulu toplanıp bana doğru geldi ve beni tehdit ettiler, bununla giremezsin alana, sonra kavga ettik. Şikayet etmekle tehdit ettiler. Sonra ben dedim ki buyurun. Sonra güvenlik çağırdılar, güvenliğe gösterdim. Güvenlik dedi ki "Sıkıntı ne?" International student, "Abi bu queer queer, LGBT LGBT" dedi. Sonra adam 'sıkıntı yok, yürüyebilir' dedi ve güvenlik bile onlardan daha progresif bir yerdedi.”

-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

“Zaten rektörden izin alınıp yapılıyor yürüyüş ve eylemler. Ben bunu çok doğru bulmuyorum. Çünkü eylem yapıyorsun niye rektörden

izin alıyorsun yani ve rektörden şu şekilde izin alınıyor, rektöre nereden nereye yürüneceğini, sloganları ve pankartları yani yapılacak olan her şeyi her adımı bildiriyorsunuz. Rektör de size diyor ki bunu yapamazsın. Bunu ancak şu şekilde yaparsın ve o şekilde bir eylem yapılıyor. Bu da benim çok hoşuma giden bir eylem türü değil.”
-Demir, Bilkent Üniversitesi Öğrencisi

Bu üniversite yönetimi, özel güvenlik birimi ve öğrenci tutumları yalnızca LGBTİ+'ların ifade özgürlüğünü engellemekle kalmayıp kimi zaman eğitim hakkını da tehdit etmektedir.

“...kampüste yapılan eylemlerde şöyle sıkıntılar yaşadık. Mesela benim pankartımda gökkuşağı renkleri vardı, işte atıyorum ya da Kürtçe bir slogan vardı, direkt öğrenci kartım alınıp disiplin soruşturması açılacağı üzerinden tehdit edildiğim oldu alanda ama disiplin soruşturması daha açılmadı bilmiyorum ne zaman açılır.”
-Merve, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi

LGBTİ+'lar, kampüslerdeki etkinliklere/eylemlere katılım ve ifade özgürlüğü konusunda sürekli bir baskı ile karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle açık kimlikli LGBTİ+ aktivistler, etkinliklere katıldıkları için doğrudan hedef alınmakta ve soruşturmalara tabi tutulmaktadır. Bu tür uygulamalar, LGBTİ+'ların sosyal ve akademik yaşamlarını kısıtlamakla kalmayıp, aynı zamanda fişleme pratikleriyle daha fazla ayrımcılığa maruz bırakılmaktadır.

“Şunu görebiliyoruz, özellikle mesela şenlik gibi bir dönemde birçok LGBTİ+'nın, açık kimlikli LGBTİ+ aktivistin mesela o gün o eylemde olmasa da eyleme soruşturma açıldığında o kişiye de açıyorlar. LGBTİ+ aktivistlerin o listede olduğunu görebiliyoruz yani doğrudan. Birçok cishetero insanın orada olmasına rağmen soruşturma yememesine rağmen böyle bir baskı örneği görebiliyoruz. Bu şenlik sürecinde mesela benim katılmadığım basın açıklamasından soruşturma açıldı. Tabii ki sonrakinde vardım da yani, o anda yoktum. Bu fişleme dediğimiz şey. Onun dışında şenlik sürecinde bir dönem uzaklaştırma talebiyle bazı LGBTİ+'lara bir 1 soruşturma bazılarına 2 soruşturma açıldı. Bu da geçen dönem.”
-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

6.3. Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü

LGBTİ+ öğrencilerin kampüslerde örgütlenme ve toplanma özgürlüğü, sıklıkla çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Etkinlik düzenleme, toplantılar yapma ya da görünür olma çabaları, hem üniversite yönetimleri hem de bazı öğrenciler tarafından engellenmekte veya baskı altına alınmaktadır. Bu durum, LGBTİ+'ların toplumsal hak ve eşitlik talepleri için bir araya gelme özgürlüklerini kısıtlamanın yanı sıra sosyalleşme imkanlarına da ket vurmaktadır. Bu nedenle örgütlenme ve toplanma özgürlüğü başlığı etkinlikler, etkinliklere getirilen kısıtlamalar ve resmi statünün tanınmaması alt temalarının desteği ile işlenecektir.

“Bizim zaten kampüste etkinlik yapma ihtimalimiz yok gibi bir şey. Rektörümüz direkt nefret yürüyüşünün en önünde, kendi düzenleyen bir insan.³² O yüzden hep bir yerde, bir kafede yapacaksak da farklı kulüp isimleriyle gidiyoruz, yapıyoruz. Yarın mesela etkinliğimiz var Erasmus kulübüyle yarın. Kulüp seçiyoruz sürekli.”
-Melisa, Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencisi

“Bu sene boyunca tabii ki kampüste etkinlik vesaire alamadık hiçbir şekilde. Kampüsteki hiçbir alanda var olmadık... Mesela resmi topluluk olmadığımız için stant açamadık, Kadın Çalışmaları Topluluğu'nda ben yönetim kurulundaydım eskiden o yüzden tanıdığımız insanlar da olduğu için rica ettim hani ben de zaten stantta duruyordum. Bir trans bayrağı koysak işte bir pride bayrağı koysak gibisinden bir ricada bulundum. Onu da güvenlik görevlilerinin daha sonrasında sorun çıkartacaklarını, hatta kendi topluluklarının da kapatılacağını düşündükleri için böyle bir şey istemediklerini söylediler. O yüzden bunu da yapamadık öyle.”
-Merve, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi

“Biz kampüste hiç etkinlik düzenlemedik yani düzenleyemiyoruz. Başka kulüplerle ortak etkinlik de düzenleyemiyoruz. Çünkü okulun resmi kulüplerinin resmi olmayan topluluklarla ortak bir şey yap-

32 <https://www.diken.com.tr/karadeniz-teknik-universitesi-rektoru-akpli-vekilte-birlikte-lgbti-karsiti-nefret-yuruyusune-katildi/>

ması açıkça yasak... Okulun yönetimi özellikle öğrenci işleri mesele bir etkinlik yapmak isteyecek olsak bile genel ahlak yasasını, bir şeyi değiştirmek istediğinde kılıf olarak kullanıp ona buna sansür uyguluyorlar. Kampüste bir şey yaptığımız zaman mesela küçük bir eylem olsun ya da mesela pankart tuttuğumuz bir fotoğraf çekecektik sosyal medyada paylaşmak için. 'Bu yaptığınız bir etkinliktir, etkinlik izinsiz yapılmaz, izinsiz etkinliğin suçu disipline kadar gider' diyerek bizi hani disipline vermediler şu ana kadar hiç ama böyle bir yıldırma korkutma politikası işletiyor öğrenci işleri ve özel güvenlik birlikte."

-İda, Yeditepe Üniversitesi Öğrencisi

LGBTİ+ öğrenci toplulukları, kampüslerde etkinlik düzenleyebildiklerinde de fiziksel kaynaklara erişim noktasında zorluklarla karşılaşmaktadır. Diğer topluluklarla eşit imkanlara sahip olamamaktadırlar. Etkinlik mekanlarına, masa, sandalye gibi temel ihtiyaçlarına erişimleri kısıtlanmakta bu da toplulukların görünürlüklerini ve etkinliklerini sınırlamaktadır.

“...ama bir genel bir desteklenmeme durumu vardı yani. İşte mesele bir eksiğimiz çıkıyordu, söylüyorduk, çözülmüyordu. Ne bileyim sandalye eksik oluyordu, bu şu oluyordu ya da mesela görevliler için işte öğle yemeği sandviç falan bir şeyler gönderiyorlar. Vegan istememize rağmen vegan gelmeme gibi bir durum da olmuştu.”

-T., TED Üniversitesi Mezunu

“Genellikle ODTÜ’de diğer üniversitelere kıyasla birçok resmi olmayan topluluk faaliyet gösterebiliyor. Bu yaygın bir şey ama özellikle dayanışmanın düzenlediği etkinliklerde sınıf tutmaya çalıştığımızda iç hizmetler gelip çıkarmaya çalışıyorlar, çıkarıyorlar da yani. Ama bu dönem bir durumlar değişti. Tekrar yeni rektör değişmesiyle birlikte ilk dönem hala hiç kimseye dokunmuyor. Sınıflar tutulduğunda bekliyorlar.”

-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

Üniversite kampüsünde gerçekleşen herhangi bir eylemsellikte, LGBTİ+ öğrenciler görünür oldukları ya da üniversite yönetimi ve özel güvenlik görevlileri tarafından fişlendikleri için sorumlu tutulmaktadır.

“Dekan beni de çağırdı ve aradılar neden aradıklarını da hiç söylemediler. Neden aradıkları belliydi de. İzinsiz eylem düzenlemek yasak dedi. Çok uzun sürmedi 4-5 dakikalık bir görüşmeydi. Sözlü uyarı veriyorum bir daha yazılı uyarı olursa bu disipline kadar gider tarzı, göz korkutma şeyi kısacası. Ve işin ilginç tarafı şöyle, pazartesi günü eyleme katılmışım ben ve eylemi düzenleyen kişilerden değilim sadece katıldım ama benimle eylemi düzenlemişim gibi konuştular. Sanırım sadece görünüşümden dolayı biraz komik geldi açıkçası.”

-İ., Yeditepe Üniversitesi Öğrencisi

Üniversite yönetimleri LGBTİ+ öğrenci topluluklarının resmi statülerini tanımayarak ya da düşürerek öğrencilerin örgütlenme ve toplanma özgürlüklerini sınırlandırmaktadır. Resmi statüleri tanınmayan LGBTİ+ öğrenci toplulukları stant açamamakta, kampüste etkinlik yapmak için alan bulmakta zorlanmakta ve üniversite yönetiminin LGBTİ+’lara yönelik olumsuz tutumlarını devamlı hissetmektedir.

“...tamam resmîyetimizin alınması hukuksuzdu³³ ama şu an tekrar resmîyetimizi geri verecekler mi bilmiyoruz hatta Duygu biraz olumsuz şeyler de söylemişti hani tekrar toplansanız bile geri kapatırlar gibi.”

-Merve, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi

“Bu sorunun ana kaynağı işte dayanışmanın hâlâ resmi topluluk olmaması. Birden fazla kez başvurulmasına rağmen. Yeni rektörün sözü var aktif faaliyet yürüten tüm toplulukları resmi yapacağına dair. Bildiğim kadarıyla dayanışma da bu yıl başvuru yapılacak ama çok olumlu bir sonuç beklemiyoruz açıkçası.”

-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

Tüm bunlara ek olarak üniversiteli reşit bir lubunyanın, yalnızca katıldığı bir eylem sebebiyle, kolluk güçleri tarafından yetki sınırları aşılarak ailesine ifşa edilmesi ve “eğitim hayatının sonlanabileceği”

33 <https://www.unikuir.org/haberler/queerdeer-kapatmakla-bitmedi-dava-lubun-ya-lehine-sonucandi-25-12-2024>

gibi asılsız tehditlerle karşı karşıya bırakılması, LGBTİ+'ların yaşamlarını terörize etmenin bir örneğidir. Yalnızca örgütlenme ve toplanma özgürlüğünün engellemediği, aynı zamanda Özel Hayata Saygı Hakkının da açıkça ihlal edildiği görülmektedir. Bu durum, iktidar gücünün ve dilinin LGBTİ+'lara karşı nasıl bir caydırıcı araç olarak kullanıldığını açıkça gösterir:

- “Önce meydandaki yürüyüşe katıldık sonra kampüste bir yürüyüş oldu. Bizim de kampüste, büyük ihtimalle ilk yürüyüş falandır. Kampüsteki yürüyüşe katıldık, öncesinde meydana bayrak açtık. O bayağı TikTok'ta böyle yayılmış Trabzon'da bayrak açıldı falan diye. Sonra kampüsteki yürüyüşte yanımıza bu güvenliklerin şefi geldi dedi ki 'ne yapıyorsunuz arkadaşlar, böyle absürt sloganlar atmayalım'. 1-2 hafta geçti. Çorum'daki aile evime polis gitmiş. Polis gidip annemle babama demiş ki işte eğitim hayatı bitebilir, solcu örgütlerle takılıyor. Sonra bayrak açtığım fotoğrafı göstermişler yani beni ifşa etmişler annemle babama. Keşke disiplin soruşturması açılsaydı da benim aile evime gitmeselerdi. Bir de annemi, ailemi tehdit etmişler 'Ev arkadaşı var bir tane onu biliyoruz, takıldığı insanları biliyoruz' falan diye. Tek benim evime polis gitmiş. Yürüyüşteki tanıdığım insanlarla konuştum. Hiç kimse yok evine polis gelen.”
- Melike, Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencisi

6.4. Eğitim Hakkı

LGBTİ+ öğrencilerin eğitim hakkı, kampüslerdeki ayrımcı tutumlar ve nefret söylemleri nedeniyle ciddi şekilde tehdit altına girmektedir. Akademik ortamda, özellikle ders içeriklerinde LGBTİ+ hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularının bulunmaması, öğrencilerin eğitim süreçlerine dahil olma fırsatlarını kısıtlamaktadır. LGBTİ+'lar, öğretim üyelerinin cinsiyetçi, homofobik veya transfobik tutumlarıyla karşılaşmakta, bu da eğitim sürecini daha da zorlaştırmaktadır. Katılımcıların aktardığına göre, eğitim hakkı sadece akademik başarı ile değil, aynı zamanda öğrencilerin güvenli ve saygılı bir ortamda eğitim görme haklarıyla da ilişkilidir.

- “Psikiyatri hocası üniversite hastanesinde cinsiyet uyum sürecinde görevli doktormuş, ona yönlendiriliyormuş. Ve o da eşcinselliği hastalık olarak anlattı bize.”
- Melisa, Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencisi
- “ODTÜ sosyolojide kimse queerlik ne demek bilmiyor. Hocalarla queerlik diskuruna girmeye çalıştığım zaman gerçekten çok yüzeyel bilgileri var ve ben bildiğin eğitmek zorunda kalıyorum derste. Ben yüksek lisanstayım, bize verdikleri derslerin advanced olması lazım ve hani hiç kimsenin queerlik diskuru hakkında böyle bir bilgisini göremedim.”
- T., ODTÜ Yüksek Lisans Öğrencisi
- “...hocayla yüz yüze gelmediğim, işte sadece düşünce yazısını yazıp yüklediğim bir dersti. Translıkla alakalı yazmaya başladım yazılarımı ve bu arada okulun kendi sisteminde kendimizi sansürlemememiz gerektiği, her şeyi yazabileceğimize dair bu dersin içeriğinde bir açıklama var. Bana yazdığım konuda önce içerikten sıfır vermeye başladı yazdığım yazılara ve işte translıkla ilgili yazdığım bir kısma 'bunu çıkar' yazmış mesela. Başka bir yere bunu anlatman ne kadar doğru, böyle cümle cümle altını çizip feedback vermiş. En son yazdığım yazıya sıfır verdi ve açıklaması da 'yazdığın yazı okula uygun bir yazı değil' ve yazıda İstanbul'daki lubunyalarla falan bir şeyler anlatıyorum yani trans bilmem ne falan. Direkt sıfır verip bu yazıya hiç feedback vermeyeceğim, bunu baştan yaz dedi. Bu ödevlere böyle bir şey deniyor mu buna hiç emin değilim. O şekilde ben yine kaldım o dersten. Bugün şu an üçüncüye alıyorum ve sadece Türkçe bir şekilde düşünce yazısı yazdığımız 2 kredilik bir ders yani bu.”
- Demir, Bilkent Üniversitesi Öğrencisi
- “CİTÖB (cinsel taciz ve şiddeti önleme birimi) eğitimi konusunda okulda son yıllarda, bu sene sadece mimarlık fakültesinde eğitim zorunlu olarak verilmiş. Diğer fakülteler hâlâ CİTÖB eğitimini zorunlu olarak vermemiş. Hazırlığa da verilmedi. Bu bizi kampüs olarak etkiliyor. Yani özellikle lubunyalar olarak. CİTÖB eğitim eksikliği hissediyoruz diyeyim. Ki bayağı çalışıyoruz hani CİTÖB eğitimi tekrar zorunlu olarak eklensin diye.”
- Deniz, ODTÜ Öğrencisi

Eğitim hakkı, yalnızca müfredatın içeriği ve öğretim üyelerinin tutumlarıyla sınırlı değildir. Aynı zamanda okul ortamının güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir olması, LGBTİ+ öğrencilerin eğitim süreçlerine tam katılımını sağlayabilmek için kritik öneme sahiptir.

“Bizim okulda cinsiyetsiz tuvalet de var arkadaşlar bizim okulda olması gereken her şey var ve asla çalışmıyor. Cinsiyetsiz tuvalet vardı, 2 yıldır arızalı burası.”

-Demir, Bilkent Üniversitesi Öğrencisi

“Bizde özellikle hastaların tuvaletleri ve öğrencilerin tuvaletleri farklı. İşte öğrencilerin tuvaletleri çok dolu olduğunda hastaların girdiği tuvalete girip kullanınca şey oluyor yani böyle bakışlar falan. Hatta bir gün tuvalete girdim böyle bakıyor 3 kişi. Ben de dönüp sorun mu var dedim. Sonra gülüp çıktılar. Böyle olaylar yaşıyor maalesef.”

-Melike, Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencisi

6.5. Barınma Hakkı

Bu tema LGBTİ+'ların özellikle yurtlarda ciddi bir tehdit altında olan barınma hakkına vurgu yapmaktadır. Yurt yönetimlerinin LGBTİ+'lara yönelik baskıcı ve ayrımcı tutumları, öğrencilerin güvenli bir ortamda barınmalarını engellemektedir. Özellikle trans öğrenciler, kendi kimliklerine uygun barınma seçeneklerinden yoksun bırakılmaktadır. Bu durum, sadece barınma imkanlarını kısıtlamakla kalmayıp aynı zamanda LGBTİ+ öğrencilerin güvenlikleri ve eğitim hakkına erişimleri üzerinde de olumsuz etkilere yol açmaktadır.

“KYK'larda zaten çok çok büyük sorunlar var. Arkadaşlarımın çok eşyası vardı, onları götürmek için yurduna içeri gireceğim sadece ve bana işte erkekler giremez dedi, ben de dedim ki erkek değilim. Ondan sonra işte kimliğini göster dedi. Kimliğimi gösterip öyle KYK'ya girmiştin yani. Bir de orada kalsam ne olacak? O yüzden hiç KYK'da kalmadım.”

-Melike, Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencisi

“Hormona başladıktan sonra kimliğim değişmediği için yine kadın yurdu tahsis ediliyor. Bu şekilde translara kendi istedikleri alan sağlanmıyor. Kimliklerinde ne yazıyorsa o şekilde yurt tahsis ediliyor. O yüzden ben yurttan kalmak istiyor olmama rağmen sonrasında yurttan kalamadım... İşin garip tarafı mesela kadın yurduna bir erkek geldiği zaman, tamirat için falan, başı kapalı öğrenciler olduğundan anons geçiliyor ve bu sadece benim şeyim de değil yani ben emnim ki oradaki bir sürü kişi de rahat hissetmeyecek benim orada kalıyor olmamla alakalı. Ben de rahat hissetmeyeceğim. Ve yönetim, bununla alakalı hiçbir şekilde bir önlem almıyor yani.”

-Demir, Bilkent Üniversitesi Öğrencisi

“KYK'da bir de ifşa kültürü de var iki kadın 'uygunsuz' yakalanmış. O yüzden onlar hakkında soruşturma gibi bir şey başlatılmış. Hatta onun arkadaşları hakkında falan da soruşturma başlatırız diye tehdit ediliyor. Böyle bunlar ne falan diye böyle saçma sapan sorularla karşılaşmışlar.”

-Melisa, Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencisi

6.6. Beslenme Hakkı

Beslenme hakkı, öğrencilerin kampüslerdeki günlük yaşamlarını etkileyen önemli bir alandır. Özellikle vegan ve vejetaryen gibi beslenme biçimlerine yönelik eksiklikler, yemekhanelerde sunulan yemeklerin dahi ekonomik olarak erişilmesinin zor bir hale gelmesi öğrencilerin kampüste eşit şartlarda yemek yiyebilmelerini engellemektedir. Üniversitelerin bu konuda açık ve kapsayıcı politikalar geliştirmemesi, üniversite öğrencilerinin temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk yaşamasına yol açmaktadır.

“Bizim okulun yemekhanesinde vegan seçenekler var ama çok ayrıntılı bir bilgim yok, çünkü yemekhaneden yemiyorum. Çünkü yemekhanemiz çok pahalı ve çok erişilebilir değil. Mesela ben tam bursluyum. Normalde tam burslu öğrencilere yemek bursu gibi bir burs da veriliyor. Ama ben dil bölümünde olduğum için biz bunu alamıyorduk. İlk 100'e girmek falan gerekiyor. Ben de böyle kendim, kişisel olarak okulu boykot ediyorum, su bile almıyorum.”

-İ., Yeditepe Üniversitesi Öğrencisi

48 **“O kadar yemek dışı bir şey çıkıyor ki bize Bilkent’te. Gerçekten yani böcek çıkıyor, başka bir şeyin plastik parçası çıkıyor. Ben çok kötü, yetersiz buluyorum. Böyle bir yerde de vegan yemek çıkmıyor. Yani belki tüketilecek bir şeyler vardır ben tam bilmiyorum.”**

-Demir, Bilkent Üniversitesi Öğrencisi

“Bizim hiç yok yani, zaten tek öğün çıkıyor ve seçme şansın da olmuyor. Vejetaryen-vegan menü asla yok.”

-Melisa, Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencisi

6.7. Sağlığa Erişim Hakkı

Son ana tema olan sağlığa erişim hakkının, LGBTİ+’lar için temel bir konu olmasının yanı sıra, sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği ve kapsayıcılığı da büyük bir önem taşımaktadır. Üniversitelerdeki sağlık hizmetlerinin, LGBTİ+’ların ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz olması, bu öğrencilerin sağlık sorunlarını çözmede ciddi engellerle karşılaşmalarına neden olabilmektedir. Katılımcıların aktarımlarında özellikle HIV konusunda büyük bir fobinin ve bilgisizliğin devam ettiği görülmektedir.

“ODTÜ’deki HIV testi yıllardır ücretsiz bir şekilde yapılıyor. Ama doktor çok fazla soru soruyordu bu da bence garip durumdu ‘Ne kadar şüpheli bir ilişki’ üzerinden çok ısrarcı sorular sordu, istediğin zaman yaptırılmazsın gibi bir yere bağlamaya çalıştı teste gerek yok gibi bir yere çekmeye çalıştı. Ben ısrar ettikçe hani yok ben yapmak istiyorum, bir şey anlatmayacağım diye bir noktadan sonra tabii mecbur olduğu için yaptı ama sorular çok rahatsız ediciydi. Genel süreç hakkında çok az bilgisi vardı. Ve ilaçlar hakkında çok az bilgisi vardı.”

-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

“Bir de hastanede muayene randevusu alırken HIV’le yaşayanlar spesifik olarak 3’ten sonra muayene olabilirler diye yazıyor. Yani bizim nasıl korunmamız gerektiği değil de hasta olanları nasıl ötekileştiririz gibi bir taraftan duruma bakılıyor.”

-Melike, Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencisi

Sağlık hizmetleri alanında yaşanan ayrımcılık yalnızca kamu üniversiteleriyle sınırlı değildir. Vakıf üniversitelerinde de benzer ihlallerin yaşandığı katılımcılar tarafından aktarılmıştır. Aktarımlar değerlendirildiğinde üniversitelerde sağlığa erişim hakkının keyfi uygulamalara açık hale getirildiğini ve LGBTİ+ öğrencilerin sistematik olarak dezavantajlı konuma itildiğini görmek mümkündür.

“Bir kere sırtıma röntgen çektirmek için sağlık merkezine gitmiştim. O zamanlar maske vardı, Covid zamanıydı ve erkek atandım. Kimliğimi verdikten sonra, kadın atanmış biri olduğumu fark edip bu yaşlı kişi beni taciz etti fiziksel olarak. Sonrasında ben ifşa ettim bu durumu. Ben ifşa ettikten sonra benim gibi bir sürü aynı doktor tarafından fiziksel olarak taciz edilmiş diğer öğrencilerin olduğu ortaya çıktı. Hatta bu böyle bir me too hareketi gibi bir şey başlattı okulda. Sonra biz gazeteye mektuplar alıp falan yazmaya başladık. Ben okulun rektörü ile görüştüm. O sırada benim çok maskülen gözüküyor olmamla alakalı bu tacize inandıramadığım sürekli böyle ‘nasıl ya anlatsana bir daha falan’ böyle gülerken karşımda rektör yardımcısı ve bir sürü erkeğin oturup böyle karşıladığı bir durum olmuştu. Sonrasında bu kişiyi göndermediler, kovmadılar ve ben Tabipler Odası’na şikayet ettim. Tabipler Odası da bana bu kişinin zaten daha önceden şikayetinin olduğunu, kim olduğunu hemen anladıklarını ve ilgileneceklerini söylediler. Meslekten men edilerek okuldaki işini de sürdürmedi. Bu olayın üzerinden 2 sene geçti sanırım ve bizim şu anda okulda hala röntgen çekecek bir doktor yok. Yani kovduğu kişinin yerine yeni kimseyi almadı. Ya böyle bayağı cezalandırır gibi yani oraya yeni biri gelmedi.”

-Demir, Bilkent Üniversitesi Öğrencisi

7.ÖZET BULGULAR VE SON SÖZ

Bu çalışmanın ana amacı, 2024 yılında üniversitelerde LGBTİ+'lara yönelik gerçekleşen ve üniversiteli LGBTİ+'lara yönelik hak ihlallerinin ve ayrımcılık deneyimlerinin, hak temelli bir bakışla izlemesini sunmaktır. Bu bağlamda, haberlere yansıyan hak ihlallerinin vaka izlemesi, ÜniKuir Derneği'ne gelen destek başvurularından tespit edilen ihlalleri ve ÜniKuir tarafından toplanan hak ihlalleri form verileri bütünlüklü bir çerçeve sunmak için bir araya getirilmiştir. Bunlara ek olarak üniversiteli LGBTİ+'lar ile odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Tüm bu veriler sonucunda kampüslerde LGBTİ+'ların temel haklarının sistematik olarak ihlal edildiğini ortaya koymuştur.

"Üniversitelerde LGBTİ+'lara Yönelik Ayrımcılık ve Hak İhlalleri 2024 Raporu'nda 37 farklı üniversitenin adı geçmiş ve üniversiteli LGBTİ+'ların maruz kaldığı 208 hak ihlali ve ayrımcılık deneyimine yer verilmiştir."

Rapor kapsamında elde edilen temel bulgular şunlardır:

- **Ayrımcı Muamele: "üniversiteli LGBTİ+'lar hedef alınıyor":** LGBTİ+ öğrenciler, akademisyenler, idari personel, güvenlik görevlileri ve diğer öğrenciler tarafından fobik ve cinsiyetçi söylemlere maruz bırakılmakta; bu durum, akademik ve sosyal hayatlarını doğrudan olumsuz etkilemektedir. Bunun yanı sıra, akademik çalışmaların LGBTİ+ haklarına dair içerikten arındırılması ve LGBTİ+ karşıtı etkinliklere ev sahipliği yapılması, üniversitelerde sistematik ayrımcılığın devam ettiğini göstermektedir. İstanbul Ticaret Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesi gibi kurumlar, LGBTİ+ karşıtı etkinlikleri destekleyerek ayrımcılığın kurumsallaşmasına katkı sunmaktadır.
- **Susturulmaya Çalışılan Kimlikler: "ifade özgürlüğüne müdahale":** LGBTİ+ öğrencilerin semboller, pankartlar ve bayraklar aracılığıyla kimliklerini ifade etme hakları kısıtlanmakta, nefret söylemi ve dışlanma pratikleri yaygınlaşmaktadır.

- **Engellenen Dayanışma: "örgütlenme ve toplanma özgürlüğüne saldırı":** LGBTİ+ öğrenci topluluklarının resmi statüleri tanınmamakta veya resmi statüleri usulsüzce iptal edilerek örgütlenmeleri baskı altına alınmaktadır. Üniversite yönetimleri, LGBTİ+ etkinliklerini engellemekte veya doğrudan yasaklamaktadır. Bunun yanı sıra, LGBTİ+ öğrenci topluluklarının resmi olarak tanınma mücadeleleri de sonuçsuz bırakılmaktadır. Ege Üniversitesi'nde LGBTİ+ öğrenci topluluğu Lavender'in resmi topluluk olma talebi idari yargıda reddedilmiş ve bu durum, LGBTİ+'ların örgütlenme özgürlüğünü yargı yoluyla da engelleyen sistematik bir baskı mekanizmasına dönüşmüştür. Boğaziçi Üniversitesi'nde ise öğrenci kulüplerine yönelik baskılar devam etmekte, kapatılan LGBTİ+ öğrenci topluluğuna destek veren kulüpler tehdit edilmektedir. Üniversite yönetimi, LGBTİ+'lara yönelik sansür ve baskıyı artırarak örgütlenme özgürlüğünü daha da kısıtlamaktadır.
- **Eğitimde Eşitsizlik: "LGBTİ+ öğrencilere akademik baskı":** Ders içeriklerinde LGBTİ+ haklarına ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yeterince yer verilmezken, akademisyenler tarafından fobik söylemler kullanılmaktadır. LGBTİ+ öğrenciler, kimlikleri nedeniyle akademik baskıya maruz bırakılmaktadır.
- **Barınmada Dışlanma: "yurtlarda LGBTİ+'lara yer yok!":** Trans öğrenciler yurtlara kabul edilmemekte, LGBTİ+ öğrenciler kimlikleri nedeniyle yurttan atılma, hedef gösterilme ve ayrımcılığa maruz kalma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır.
- **Korku ve Tehdit: "özel hayata saygı hakkı ihlal ediliyor":** LGBTİ+ öğrenciler, polis ve güvenlik görevlileri tarafından fişlenmekte, ailelerine ifşa edilerek tehdit edilmekte ve kampüs içinde psikolojik şiddete maruz bırakılmaktadır.
- **Beslenmede Eşitsizlik: "seçeneksiz yemekhaneler":** Üniversite yemekhanelerinde vegan ve vejetaryen menülere bulunmamakta ya da sınırlı bir şekilde varlık göstermektedir. Yemekhane ücretleri erişilebilir değildir ve bu durum LGBTİ+ öğrencilerin temel beslenme haklarını ihlal etmektedir.

- **Sağlıkta Ayrımcılık: "LGBTİ+'ların sağlığa erişimi engelleniyor:** LGBTİ+ öğrenciler, üniversite hastanelerinde ve medikolarında ayrımcılığa uğramakta, sağlık hizmetlerine erişimleri kısıtlanmaktadır. Vakıf üniversiteleri dahi ayrımcı sağlık görevlilerini koruyarak öğrencilerin şikayetlerini bastırmaktadır.

Bu bulgular, LGBTİ+ öğrencilerin üniversitelerde güvenli, eşit ve özgür bir şekilde eğitim alma hakkının sistematik olarak ihlal edildiğini göstermektedir.

Hukuki Mücadelede Kazanımlar: LGBTİ+ Hakları İçin Önemli Adımlar

ÜniKuir Derneği olarak 2024 yılı boyunca sadece hak ihlallerini belgelemekle kalmadık, aynı zamanda LGBTİ+ öğrencilerin maruz kaldığı hukuksuz uygulamalara karşı hukuki destek de sağladık. ÜniKuir davalarda da LGBTİ+'larla beraber oldu ve üniversitelerde uygulanan ayrımcı yönetmeliklerin iptali, Onur Yürüyüşü yasaklarının kaldırılması ve öğrencilere yönelik disiplin cezalarının iptali gibi kritik davalarda kazanımlar elde edildi. Hukuki yollarla elde edilen bu kazanımlar, yalnızca davaları kazanan öğrenciler için değil, tüm kampüslerdeki LGBTİ+'lar için emsal niteliğindedir. İşte 2024 yılında mücadele ederek elde edilen önemli kazanımlar:

- **ODTÜ Yurtlar Yönetmeliğine Hukuksuzluk Kararı:** Ankara 9. İdare Mahkemesi, ODTÜ Senatosu'nun 2022'de yürürlüğe soktuğu, yurtlarda yaşayan öğrencilerin her türlü davranışından suç çıkarılabilecek Yurtlar Yönetmeliği'nin iptaline karar verdi. Yönetmelikte yer alan "genel ahlak" ya da "sosyal medyadan üniversite yöneticilerine hakaret" gibi kapsamı belirsiz ve öğrencilerin yurtlardaki geleceğini, tümüyle ODTÜ Rektörlüğü ve Yurtlar Yönetiminin insafına bırakan maddeler yürürlükten kaldırıldı.³⁴
- **Kayyum Rektör V*rşan Kök'ün Onur Yürüyüşü Yasağına Hukuksuzluk Kararı:** Mahkeme, ODTÜ Onur Yürüyüşü yasa-

³⁴ <https://www.unikuir.org/haberler/mahkemeden-karar-cikti-genel-ahlaki-koruyan-odtu-yurt-yonetmeli-hukuka-aykiri-13-01-2024>

ğının hukuksuz olduğuna karar verdi. Kararda, yasak kararının soyut gerekçelere dayandığı ve “yakın ve açık bir tehlikenin somut olarak ortaya konulmadığı” belirtildi.³⁵

- **ODTÜ Mezuniyetinde Gökkuşuğu Bayrağı Taşıyan Öğrencilere Verilen Kınama Cezalarının İptali:** 5 öğrenci adına dernek avukatımız tarafından açılan iptal davalarının tamamı kazanıldı. Mahkemeler, öğrencilerin cezalandırılmasının hukuka aykırı olduğuna hükmetti.
- **“Queer Deer”in Kapatılmasına Hukuksuzluk Kararı:** 2023’te kapatılan Hacettepe Üniversitesi Kuir Araştırmaları Topluluğu’nun kapatılma kararı, Bölge İdare Mahkemesi tarafından iptal edildi. Bu karar, LGBTİ+ öğrenci topluluklarının örgütlenme özgürlüğü açısından önemli bir emsal oluşturdu.³⁶
- **Boğaziçi Üniversitesi’nde Keyfi Okul Kartı İptalleri ve Anayasa Mahkemesi Mücadelesi:** Avukatımız tarafından destek verilen mezun bir öğrencinin okul kartının keyfi şekilde iptal edilmesine karşı açılan dava reddedildi. Ancak mücadeleden vazgeçilmedi, bu adaletsiz karar Anayasa Mahkemesi’ne taşındı hukuki süreç sürdürülüyor!
- **9. Boğaziçi Onur Yürüyüşü Davası’nda Beraat:** Boğaziçi Üniversitesi kampüsü içerisinde 2022 yılında düzenlenen 9. Onur Yürüyüşü’nde gözaltına alınan 70 kişiye, «kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama» ve iki kişiye ayrıca «görevi yaptırmamak için direnme» iddiasıyla açılan davada beraat kararı verildi.³⁷
- **Barınmıyoruz Eylemindeki Gözaltılara Beraat:** Öğrenci yurtlarındaki kapasite eksikliğini ve barınma krizini gündeme getiren “Barınmıyoruz Hareketi” çağrısıyla Ankara’da yapılmak

35 <https://www.unikuir.org/haberler/kayyum-rektorun-onur-yuruyusu-yasagina-mahkeme-hukuksuz-dedi-29-01-2024>

36 <https://www.unikuir.org/haberler/kayyum-rektorun-onur-yuruyusu-yasagina-mahkeme-hukuksuz-dedi-29-01-2024>

37 https://www.instagram.com/p/DBjCVRHlzBo/?utm_source=ig_web_button_share_sheet&igsh=MzRIODBiNWFIZA==

istenen gösteri öncesinde, birçok kişi darp edilerek gözaltına alındı. 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’na muhalefet etmek iddiasıyla Ankara 64. Asliye Ceza Mahkemesi’nde yargılanan öğrenciler, dernek avukatımızın da dava desteğiyle beraat etti.³⁸

Son Söz: Dayanışma ile Güçleniyor, Mücadele ile Değiştiriyoruz!

Bu rapor, üniversitelerde ve üniversiteli LGBTİ+’ların karşılaştığı hak ihlallerini görünür kılmayı ve bu hak ihlallerinin önlenmesi için gerekli adımların atılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. LGBTİ+ öğrenciler, akademik, sosyal ve bireysel yaşamlarının her alanında ayrımcılığa, dışlanmaya ve baskıya maruz bırakılmaktadır. Buna rağmen üniversitelerdeki LGBTİ+ aktivistler ve LGBTİ+ öğrenci toplulukları mücadelelerinden vazgeçmiyor; aksine, savunuculuk çabalarını artırıp örgütlenme güçlerini pekiştiriyorlar. Her ne kadar her üniversitede eşit bir destek sağlanmasa da LGBTİ+ haklarına destek verenlerin bu mücadeledeki varlığını ve önemini görmek mümkün.

Biz ÜniKuir Derneği olarak, üniversitelerdeki LGBTİ+ öğrenci toplulukları ve hak savunucularıyla beraber çalışarak öğreniyor, direniyor ve ilerliyor olmaktan gurur duyuyoruz. Üniversiteli LGBTİ+’ların maruz kaldığı ayrımcılıklara ve hak ihlallerine karşı mücadelemizi sürdürmeye, hak ihlallerini izlemeye ve görünür kılmaya devam edeceğiz. Bu süreçte dayanışmamızı büyüten, raporun hazırlanmasına katkı sunan ve mücadelemize güç veren tüm LGBTİ+’lara ve destekçilere teşekkür ederiz.

Raporun, hak savunucularının ve sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına katkı sağlamasını umuyoruz. Kampüslerin başta öğrenci LGBTİ+’lar olmak üzere her üniversite bileşeni için daha güvenli ve özgür olması dileğiyle!

38 <https://www.mlsaturkey.com/tr/ankarada-barinamiyoruz-eyleminden-yargilanan-25-kisi-beraat-etti>

Tavsiyelere ve 2022 Yılı Raporuna ulaşmak için ya da 2023 yılında yaşanan hak ihlalleri ve ayrımcılık deneyimlerini incelemek için QR Kodları kullanabilirsiniz!

Bu rapor, üniversitelerde ve üniversiteli LGBTİ+'ların karşılaştığı hak ihlallerini görünür kılmayı ve bu hak ihlallerinin önlenmesi için gerekli adımların atılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. LGBTİ+ öğrenciler, akademik, sosyal ve bireysel yaşamlarının her alanında ayrımcılığa, dışlanmaya ve baskıya maruz bırakılmaktadır. Buna rağmen üniversitelerdeki LGBTİ+ aktivistler ve LGBTİ+ öğrenci toplulukları mücadelelerinden vazgeçmiyor; aksine, savunuculuk çabalarını arttırıp örgütlenme güçlerini pekiştiriyorlar. Her ne kadar her üniversitede eşit bir destek sağlanmasa da LGBTİ+ haklarına destek verenlerin bu mücadeledeki varlığını ve önemini görmek mümkün.

Biz ÜniKuir Derneği olarak, üniversitelerdeki LGBTİ+ öğrenci toplulukları ve hak savunucularıyla beraber çalışarak öğreniyor, direniyor ve ilerliyor olmaktan gurur duyuyoruz. Üniversiteli LGBTİ+'ların maruz kaldığı ayrımcılıklara ve hak ihlallerine karşı mücadelemizi sürdürmeye, hak ihlallerini izlemeye ve görünür kılmaya devam edeceğiz. Bu süreçte dayanışmamızı büyüten, raporun hazırlanmasına katkı sunan ve mücadelemize güç veren tüm LGBTİ+'lara ve destekçilere teşekkür ederiz.